

Kooperatif Postası

KARINCA

Haziran 2019 Yıl: 85 Sayı: 990 ISSN: 1300-1450

Kooperatif Postası

KARINCA

Haziran 2019 Yıl: 85 Sayı: 990 ISSN: 1300-1450

XXIII. MİLLETLERARASI TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KONGRESİ

26 - 28 Eylül 2019
Kiev/UKRAYNA

TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU

Kongre Tesisleri

Sosyal İnovasyon
İnovasyon ve Dijitalleşmenin Kooperatifler Üzerindeki Etkisi
Girişimcilik ve Dijitalleşme
Kooperatiflerde Sektörel Sorunlar ve Çözüm Önerileri
Yeni Ekonominin Kooperatifler Üzerindeki Etkisi
Endüstri 4.0 ve Kooperatifçilik ile İlişkisi
Küresel Ticarette Kooperatifçiliğin Etkisi
E-ticaret ve Kooperatifçilik
Değişen Dünyada Kooperatif İşletmelerin Önemi
Tanım odaklı sanayileşme ve Kooperatif ilişkisi

Agrar

Ekonomi, Tarım Ekonomisi,
Ormancılık, Turizm,
Sağlık, Lojistik,
Yönetim Bilişim Sistemleri,
İktisat, İşletme,
Maliye, Kamu Yönetimi,
Hukuk, Uluslararası İlişkiler,
Uluslararası Ticaret,
Eğitim, Edebiyat,
Coğrafya, Sosyoloji

Genel Kurul

Genel Kurulün Açılış ve Kapanış Töreni
1 Ocak 2019

Genel Kurulün Açılış ve Kapanış Töreni

1 Temmuz 2019

Kongre Salonu Kapanış Töreni
20 Ağustos 2019

Genel Kurulün Açılış ve Kapanış Töreni

23 Eylül 2019

Tüm Kurulün Açılış ve Kapanış Töreni
15 Ekim 2019

www.koopkur2019.com

*"Muhakkak surette
birleşmede fayda vardır.
Kooperatif yapmak,
maddi manevi kuvvetleri,
zeka ve maharetleri
birleştirmektir.,,"*

A. Atatürk

TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU
88. KURULUŞ YILDÖNÜMÜ
KUTLU OLSUN.

KARINCA

YIL: 85 SAYI: 990
Haziran 2019
ISSN: 1300 - 1450

Türk Kooperatifçilik Kurumu Basın, Yayın, Arayışma
Danışmanlık ve Eğitim Hizmetleri İşletmesi Adına

Sahibi
Prof. Dr. Ali Fuat ERSOY

Yaz İşleri Müdürü ve Baş Editör
Doç. Dr. Hasan YAYLI

Editorler Kurulu
Prof. Dr. Nurettin PARILTI
Prof. Dr. Serdar SAGLAM
Prof. Dr. Muharrem ÇETİN
Prof. Dr. Turhan ÇETİN
Prof. Dr. Haşim ÖZÜDOĞRU
Doç. Dr. Hasan YAYLI
Doç. Dr. Mehmet BAŞ

İdare ve Yazışma Adresi (Yönetim Yeri)
Head Office and Correspondence Address
Etiler/Beşiktaş Mahallesi Teşvikiye Caddesi No: 35/9-10
06520 Balgat-ANKARA

Tel: (0312) 472 99 59 - 472 99 11
Belge Gönderi: (0312) 472 97 64

www.koopkur.org.tr
koopkur@gmail.com
admin@koopkur.org.tr

Hesaplarımız
T.C. Ziraat Bankası Çeşitli Şubeleri
Hesap No: 7870376-5003

IBAN: TR45 0001 0019 2507 9703 7850 03
Yıllık Abone Bedeli: 120 TL (KDV Dahil)
Fiyat: 10 TL (KDV Dahil)

The Subscription Price to the review is (USA Dollars)
24 a year, airmail included Correspondence relating to
the review should be sent to
"Türk Kooperatifçilik Kurumu" Basın, Yayın, Arayışma
Danışmanlık ve Eğitim Hizmetleri İşletmesi Adına
Etiler/Beşiktaş Mahallesi Teşvikiye Caddesi No: 35/9-10
06520 Balgat-ANKARA TÜRKİYE
20 Mayıs 1931'de kurulan kurum yararama gelmiştir.
TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU
Basın, Yayın, Arayışma Danışmanlık ve Eğitim
Hizmetleri İşletmesinin aylık dergisi
"KARINCA" is the monthly journal of Turkish Cooperative
Association founded in 1931

Yazılarda sorulan fikirler yazarlarına aittir.
Gönderilen yazı ve haberler sade edilmiz.
Yazılar elektronik ortamda teslim edilir.

Yayın Türü
Yaygın Süreli Yayın

Basım Tarihi
30 Haziran 2019

Basım Yeri & Tasarım
Altınyaprak Matbaacılık Basın Yayın San. ve Tic.Ltd.Şti.
Kazım Karabekir Cad. 39/55 Tel: 0312 384 44 02
İskenderiye/ANKARA
altinyaprakmatbaa@gmail.com

Bu Sayıda....

Başyazı	1
ÖZDEM SATICI TOPRAK KOKUT YAPI KOOPERATİFLERİNDE PEŞİN BEDELLE ORTAKLIK SORUNU	3
MURAT BAŞAL KOOPERATİFLERİN EKONOMİYE KATKILARI	7
HASAN YAYLI KİTAP VE GIDA GÜVENLİĞİ	12
BİLGE ERHAN HUZUREVLERİNDE KALMAYAN YAŞILARIN HUZUREVLERİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ: BİR NİTEL ARAŞTIRMA	20
YETER DEMİR USLU AİLE HEKİMLİĞİ KAVRAMI VE TÜRKİYE'DEKİ YANSIMALARI	26
EMRULLAH GÜNEY NEVŞEHİR DELEGESİ OSMAN REMZİ ÖĞÜT BEY	33
EBRAR AYDOĞAN ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ "DİSLEKSİ" VE SOSYAL HİZMET	37
HAZAL OĞUZ REKLAMIN AMAÇLARI	43
VEDAT SADIOĞLU TKK KURULUŞ YILDÖNÜMÜ (KOLAJ)	47

Dergimizde yayınlanan yazıların sorumluluğu
yazarlarına aittir.

TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU YÖNETİM KURULU

Başkan	: Prof. Dr. Ali Fuat ERSOY
Başkan Yrd.	: Prof. Dr. Nurettin PARILTI
Muhasip Üye	: Prof. Dr. Mehmet ARSLAN
Üye	: Prof. Dr. Nevzat AYPEK
Üye	: Prof. Dr. Enver AYDOĞAN
Üye	: Prof. Dr. Turhan ÇETİN
Üye	: Prof. Dr. Haşim ÖZÜDOĞRU
Üye	: Doç. Dr. Mehmet BAŞ
Üye	: Doç. Dr. Cemalettin AKTEPE
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Abdurrahman OKUR
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Kadir ÖZER

TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU DENETİM KURULU

Prof. Dr. Muharrem ÇETİN
Doç. Dr. Emine ÖNER KAYA
Doç. Dr. Erol DEMİR

TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU HAYSİYET DİVANI

Hüsnü POYRAZ
Prof. Dr. İhsan ERDOĞAN
Özdemir ÜNSAL

Yazarlarımıza Duyuru

1. Dergiye gönderilen yazıların elektronik ortamda teslim edilmesi
2. Yazılarda yer alacak resimlerin yazarlar tarafından metne yerleştirilerek teslim edilmesi
3. Yazıların 11 Punto ve Times New Roman karakteriyle yazılması
4. Tercüme yazılarda kaynak belirtilmesi
5. Araştırma ve bilimsel yazılar dışındaki yazıların en çok 5 (A4) sayfası olarak yazılması
6. Dergimize gönderilen yazıların başka bir dergiye gönderilmemiş ve yayınlanmamış olması gerekmektedir.

Yönetim Kurulu Herhangi Bir Maaş, Ücret ve Huzur Hakkı Almamaktadır.

Değerli Kooperatif Dostları;

Karınca dergisinin Haziran 2019 tarihine rastlayan 990. Sayısını sizlerle buluşturmaktan mutluluk duyuyoruz. Haziran ayı ülkemiz kooperatifçilik kültürü açısından önemli bir tarihtir. Zira **Atatürk, 30 Haziran 1936**'da, İçel'in Tekir köyünde **Atatürk**'ün sahibi olduğu Tekir çiftliği civarındaki çiftçileri tarım kredi kooperatifi kurmaları için cesaretlendirerek örgütlemiştir. Merkezi Tekir Çiftliği olmak üzere bir tarım kredi kooperatif kurmak üzere 10 köyden 36 üretici, kurucu üye olarak Silifke Ziraat Bankasına imzalı bir dilekçe vermişlerdir. Soyadı Kanunu çıkıncaya kadar **Mustafa Kemal** adını kullanan **Atatürk**, özel bir yasayla kendisine **Atatürk** soyadı verildikten sonra ilk kez **Kemal Atatürk** ismini kullanarak ve kooperatifin 1 nolu kurucu üyesi olarak bu dilekçeyi imzalamıştır.

Ülkemizde Memleket Sandıkları ile başlayan, loca, imece gibi tarihe ait sosyo-ekonomik örgütlenmelerin, modern anlamda kooperatifçiliğin gelişmesine zemin oluşturduğu söylenebilir. Kooperatifler; demokratik yönetimleriyle, sorumluluk, eşitlik, adalet, yardımlaşma ve dayanışma gibi değerlerin kılavuzluk ettiği girişimler olarak diğer işletmelerden ayrılırlar ve etkinliklerinin merkezine insanı koyarlar. Bu nedenle, kooperatifçilik, bireylerin ve toplumun ekonomik ve sosyal kalkınması açısından önemlidir.

Dünya genelinde kooperatifler 100 milyondan fazla insana istihdam sağlamaktadır. sadece Fransa'da 21 bin kooperatifin 4 milyonun üzerinde kişiye iş imkanı sağlıyor olması kayda değer bir durum olarak bilinmelidir. Tüm dünya ekonomisi içinde ise kooperatiflerin payının yaklaşık üç trilyon dolar olduğu bilinmektedir. Bütün bu verilere karşın kooperatif kültürü ülkemizde yeterince geliştiğini söylememiz mümkün değildir.

Her ne kadar son dönemde bazı kooperatif şirketlerin güçlü ekonomik yapılar olarak ortaya çıkmakta olması sevindirici bir gelişme olsa da yeterli olmadığı açıktır. Ülkemizde kooperatif bilincinin gelişmesi ve derinleşmesine yönelik çabaların en önemli kurumsal karşılıklarından biri olan Türk Kooperatifçilik Kurumu bu amaç doğrultusunda birçok çalışma yapmaktadır. Bu çalışmalar içinde Kurumun da yüz akı olan **Karınca Dergisi** bu ay **990**. Sayısı ile siz değerli okuyucularımızla buluşmaktadır.

Karınca dergisinin 990. sayısında toplam sekiz yazıya yer verdik. Bu yazılardan ilki, **Özdem SATICI TOPRAK** tarafından kaleme alınan **“Konut Yapı Kooperatiflerinde Peşin Bedelle Ortaklık Sorunu”** isimli yazıdır. Ülkemizde yaklaşık 30.000 konut yapı kooperatifi faaliyet göstermekte olup, bu kooperatiflerin kuruluş ve denetimleri ile ilgili yetkiler 04/07/2011 tarihli ve 27984 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 644 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kurulan Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na verilmiştir. Bu yazıda son düzenlemeler çerçevesinde konut yapı kooperatiflerinde peşin bedelle ortaklık sorunu değerlendirilmektedir.

“Kooperatiflerin Ekonomiye Katkıları” başlıklı yazıda **Murat BAŞAL**, Birçok ülkede gerek ekonomik yönden gerekse toplumsal yönde olan kalkınmada önemli bir araç olduğu bilinen kooperatif işletmelerinin ülkemizde niceliksel açıdan üstlendiği görevlere değinmektedir.

Hasan YAYLI'nın “Kıtık Ve Gıda Güvenliği” başlıklı yazısı karınca dergisinin haziran ayı sayısının üçüncü yazısıdır. Yazar bu çalışmada Kıtık kavramını genel çerçevesi ile ele aldıktan sonra Gıda Güvenliği çerçevesinde Kıtık ile mücadele politikalarına değinmektedir.

990. Sayının bir diğer yazısı ise **“Huzurevlerinde Kalmayan Yaşlıların Huzurevlerine İlişkin Görüşleri: Bir Nitel Araştırma”** başlıklı yazıdır. **Bilge ERHAN** bu yazıda huzurevlerinde kalmayan yaşlılar üzerinde gerçekleştirdiği nitel araştırmanın sonuçlarına yer vermektedir. **ERHAN** yazının son bölümünde; *“Modern toplumun yarattığı farklılaşma süreci içinde ortaya çıkan huzurevleri, ailenin çekirdek aileye dönüşmesi ve ayrıca yaşlı bakımının profesyonel hizmet gerektirmesi, ailenin çalışma hayatı sebebiyle bu hizmeti verememesi sonucunda ortaya çıkmıştır. Yeni ortamlar yaşlılara son derece güvensiz gelmektedir. Kulaktan dolma duymuş oldukları bilgiler, onların huzurevi ile ilgili olumlu duygu ve düşünce geliştirmelerini engellemektedir. Bu sebeple de var olan huzurevi algısını değiştirmenin bir zorunluluk olduğu çok açık bir şekilde görülmektedir. Toplumda baskın olan stereotipler huzurevlerinin kötü bir yer olduğu üzerinedir. Bu yüzden yaşlı kesim huzurevlerinin onların saygınlığını azaltacak, bakımlarının yapılmayacağı ve yalnızlığa sürükleneceği korkusuyla huzurevlerine olumlu yönden bakmazlar. Yaşlılar, toplumumuzda korunması ve acınması gereken bireyler olarak algılanmasının önüne geçilmesi gerekmektedir. Onların birikim ve tecrübelerinden faydalanmak değerler olarak görülmesine yönelik bir yaklaşım geliştirilmelidir. Bu açıdan düzenli aralıklarla öğrencilere yaşlı bireylere yönelik olarak sosyal sorumluluk projeleri oluşturulmalıdır. Yaşlı bireyin huzurevinde kalmayı “aileden itilmişlik” olarak kabul ettiği, yetişkin evlâdın da böyle bir durumda “sosyal çevre tarafından ayıplanacağı” kaygısı ile sorumluluk duygusu taşıdığı düşünülmektedir. Bu konularla ilgili toplumun her kesimine yaşlılık, yaşlılar ve huzur evleri konusunda bilgiler verilmelidir. Bu çalışmaları sosyal hizmet uzmanları yapabilir”* değerlendirmelerinde bulunmaktadır.

Yeter DEMİR USLU'nun “Aile Hekimliği Kavramı Ve Türkiye'deki Yansımalar” başlıklı yazısında yazar Aile hekimliği kavramını ve Türkiye'de uygulanmakta olan Aile hekimliği politikasının güçlü yönlerini ele almaktadır.

Emrullah GÜNEY'inn bu ayki yazısı **“Nevşehir Delegatesi Osman Remzi Öğüt Bey”** isimli yazıdır.

Karınca dergisinin bu ayki yedinci yazısı **Ebrar AYDOĞAN**'ın **“Öğrenme Güçlüğü “Disleksi”** Ve Sosyal Hizmet başlıklı yazısıdır. Yazar, bir öğrenme güçlüğü çeşidi olan disleksi kavramını açıkladıktan sonra dislekside erken tanının önemine vurgu yapmaktadır. Yazara göre; *“Öğrenme bozukluklarından olan dislekside, erken tanı ve tedavi önemli sayılmaktadır. Erken tanıda öğretmen, veli ve yakın çevrenin rolü büyüktür. Sosyal hizmet uzmanı, okuma bozukluğunun erken teşhisi amacıyla velileri, toplumdaki bireyleri bilgilendirici seminerler vermeli, farkındalık oluşturmalıdır. Özel eğitim alanında çalışan sosyal hizmet uzmanı, müdahalede bulunurken mesleğinin odağında yer alan “çevresi içinde birey” yaklaşımını unutmamalıdır. Müdahalelerinde bu çerçeve ile yaklaşmalıdır. Özel eğitimde disiplinler arası bir yaklaşım ile yaklaşmak gereklidir. Kuruma gelen bireyin davranışlarını, sorunlarının nedenlerini ev ile ilgili yaşamı konusunda meslekler arası bilgilendirmeler olmalıdır.”*

Hazal OĞUZ'un **“Reklamın Amaçları”** isimli yazısı bu ayki sekizinci yazı olarak dergimizde yer almaktadır. Yazar bu yazısında birçok ticari şirket veya kar amacı gütmeyen kuruluşun inandığı reklamcılığın beş temel işlevini incelemektedir.

Her zamanki zengin bir içerikle siz değerli okuyucularımızla buluşturmayı temel şiar olarak belirlediğimiz **Karınca Dergisinin 990.** Sayısının okuyucularımız için yararlı olacağını umuyorum.

Hasat mevsiminin başladığı bu ayda, tüm üreticilerimize ve kooperatif dostlarına sağlıklı bir yaşam, helal ve bol kazançlı günler diliyorum.

KONUT YAPI KOOPERATİFLERİNDE PEŞİN BEDELLE ORTAKLIK SORUNU

Özdem SATICI TOPRAK*

I - Giriş

Ülkemizde yaklaşık 30.000 konut yapı kooperatifi faaliyet göstermekte olup¹, bu kooperatiflerin kuruluş ve denetimleri (**mülga**) Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın yetkisinde iken 13/06/2010 tarihli ve 27610 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 5983 sayılı Kanun'la birlikte (**mülga**) Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'na devredilmiş; daha sonra bu kooperatiflerle ilgili yetkiler 04/07/2011 tarihli ve 27984 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 644 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kurulan Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na verilmiştir.

Sırasıyla Ankara, İstanbul ve İzmir illerinde yoğunluk gösteren konut yapı kooperatifleri, yapı kooperatifleri içinde % 83,227 oran ile en yüksek paya sahip kooperatif türüdür.²

Ülkemizde 2019 yılı Ocak-Mart döneminde kurulan toplam 261 kooperatifin 106'sı konut yapı kooperatifidir.³

Ancak, özellikle son yıllarda bankaların konut kredilerine uzun vadeli finansman sağlamaları, devletin **TOKİ** aracılığıyla dar gelirli vatandaşlara yönelik sosyal konut edindirme çalışmaları nedeniyle konut yapı kooperatifleri cazibesini kaybetmeye başlamış; elbette ki bu düşüşte kooperatiflerin konut teslimlerindeki belirsizlikler, bu kurumlara yönelik olumsuz algı ve finansman sorunları da etkili olmuştur.

II - Konut Yapı Kooperatiflerinin İç Finansman Kaynakları

Kooperatiflerde her ortağın kooperatif ortaklığına girişte en az bir ortaklık bedeli olan 100 TL'yi ödemek zorunluluğu bulunmaktadır.(KK Md.)

***Ticaret Başmüfettişi, Ticaret Bakanlığı**

1) <http://koop.gtb.gov.tr/data/592ea2dd1a79f514ac499aae/TKR-2016-2017%200804-BASIM.pdf>

2) <http://yapikooperatifportal.csb.gov.tr/Home/istatistik>

3) https://www.tobb.org.tr/BilgiErisimMudurlugu/Sayfalar/KurulanKapananSirket_istatistikleri.php

Bir kooperatif en az 7 ortak tarafından kurulabildiği için kooperatiflerin başlangıç sermayesi de asgari 700 TL'den ibaret olmakta, bu tutar da limited ve anonim şirketlerine nazaran cüzi bir sermaye teşkil etmektedir.(KK Md. 2, 19 TTK Md.332, 580)

Kooperatifler kanunen yasak olmayan her amaç için kurulabilirler. Konut yapı kooperatiflerinde de müşterek amaç ortakların konut edinmesini sağlamaktır.

Ancak ortaklarca taahhüt edilen sermaye miktarı hemen hemen tüm kooperatif türlerinde amaca ulaşmada yetersiz kalmaktadır.

Bu nedenle konut yapı kooperatiflerinde de ortaklardan genel kurul toplantılarında belirlenen pratikte **“Aidat”** olarak adlandırılan ve her kooperatifin kendi imkanlarına göre tespit edilen miktarlar tahsil edilmektedir. (KK Md.42/5)

Genel kurulda belirlenen aidatlar ile kooperatifin genel giderlerinin yanında arsa, altyapı, inşaat, yol, su, elektrik, bahçe, sosyal alanların imalatı gibi maliyetler karşılanmaktadır. Kooperatiflerde ortakların ek ödeme yükümlülüğü ise yalnız bilanço açıkları söz konusu olduğunda mümkündür. (KK Md.31)

Tüm ortakların yükümlülüklerdeki eşitliğinin bir gereği olarak genel kurulda belirlenen bu harcamaları ifa etmeleri ve ödentilerin aksamaması halinde de aynı yaptırımlara maruz kalmaları gerekmektedir.

Uygulamada yapı kooperatifleri kat karşılığı inşaat sözleşmesi, üst birlikler veya belediyelerce arsa tahsis edilmesi yahut doğrudan satın alma gibi yollarla arsa edinmekte; ardından her yıl olağan/olağanüstü genel kurul toplantılarında belirlenen ödemelerle genel giderleri ile imalat giderlerini karşılamaya çalışmaktadır.

İmalat ve inşaat işlerini de çoğunlukla anahtar teslimi almak üzere ihale usulüyle bir yüklenici firmaya vermekte, bazı kooperatifler de imalatlarını emanet usulü ile parça parça gerçekleştirmektedirler.

Ancak bazı yapı kooperatiflerinde özellikle ortaya çıkan finansman sıkıntısını aşabilmek, yahut nakit ödemesi yapılamayan imalatları aynı ödemelerle karşılamak amacıyla kooperatife ait konutlara **“peşin bedelle ortaklık”**, **“sabit ödemeli ortaklık”** yahut **“imalat karşılığı ortaklık”** gibi adlar altında ortak kaydı yapılmaktadır.

Esasen Kooperatifler Kanunu'nda yahut örnek ana sözleşmelerde bu yönde bir ortaklık türü bulunmamakta ve ortaklar arası eşitliği bozucu unsurlar içermesi nedeniyle bu uygulama muhtelif aksaklıklara yol açmaktadır.

III - Sabit Veya Peşin Bedelle Ortaklık

Belirttiğimiz üzere Kooperatifler hukukunda böyle bir ortaklık şekli bulunmamakta, ancak peşin bedelle ortaklık işlemi ile ilgili açıkça yasaklayıcı bir hüküm de yer almamaktadır.

Ancak, uygulamada nakit para girişinde ortaya çıkan mali darboğazları aşmak için kooperatif yöneticilerince, kooperatife ait atıl konutlara peşin bedelle ortak kaydetmek yahut belirli imalat karşılığında imalatı yapan kişi veya firmaya konut sağlamak gibi yollara başvurulabilmektedir.

Bu şekilde kooperatife kaydedilen kişi yahut kurumlar diğer ortaklar gibi genel kurul toplantılarına davet edilmekte ve ortakların kullandığı diğer tüm haklara da sahip olmaktadır.

Oysa bu tür çözümler, kooperatifin yaşadığı finansal sıkıntıyı aşmasında olumlu bir etki yaratmakla birlikte yasal altyapıdan yoksundur.

Zira kooperatiflerde birden fazla ortaklık statüsü benimsenmemiş, diğer bir ifadeyle yasada “**aidatlı ortaklık**” ve “**peşin ortaklık**” gibi iki farklı ortaklık şekline cevaz verilmemiştir.

Kooperatifler hukukunda tüm ortaklar eşit statüde olup, genel kurulda alınan kararlar tüm ortaklar için eşit şekilde bağlayıcıdır. (KK Md.23)

Dolayısıyla, kooperatifin peşin bedelle yahut imalat karşılığı satış şeklinde gerçekleştireceği işlemlerin, ortaklık kaydı olarak değil, kooperatiflerin atıl durumdaki konutlarının üçüncü kişi yahut kurumlara satışı olarak ele alınması daha doğru bir yaklaşım olacaktır.

Sabit ortaklık işleminin yasal dayanaktan yoksun olması bir yana bu şekildeki tasarrufların sistem içinde gerçekçi bir şekilde uygulanabilirliği açısından da ciddi sıkıntılar mevcuttur.

Zira, peşin bedelle ortaklık söz konusu olduğunda bu şekilde kooperatife giren ortaklarla aidat ödemek suretiyle ortaklığını devam ettirenler arasındaki ödeme eşitliği ne şekilde sağlanacaktır?

Sürekli değişen inşaat maliyetleri bazı metotlarla hesaplanarak satılacak konutun reel değeri yaklaşık olarak belirlense dahi kooperatiflerin büro, sigorta, vergi gibi başkaca birçok genel gideri ne kadar adil bir şekilde bu ödemelere yansıtılabilecektir?

Hesaplama biçiminde yeknesaklık nasıl sağlanacak, peşin bedelle verilen konutun değerlemesi hangi organ tarafından yerine getirilecektir?

Kaldı ki, aidat ödeyen ortaklar, kooperatifin tüzel kişiliği sona eren kadar ve/veya geçici/kesin maliyetler belirleninceye kadar oluşacak diğer tüm giderlere de katılacak iken sabit ödeme yapan ortak bundan muaf olacak; böyle bir durum bir çatı altında örgütlenmiş kooperatiflerdeki ortakların müşterek amaca ulaşma güdüsünü de son derece olumsuz etkileyecektir.

Dolayısıyla, daha çok müteahhit konut satışı mantığına uygun olan peşin bedelle ortaklık kavramının kooperatiflerin manevi yapısına da uygun bir işlem olmadığı düşünülmektedir.

Konuyla ilgili öğretimdeki kararlar irdelendiğinde, Yargıtay’ın bazı kararlarında peşin bedelli ortaklık işleminin ancak genel kurul kararı ile mümkün olacağı yönünde⁴, bazı kararlarında ise genel kurul kararı ile peşin bedel karşılığı kooperatife giren kişinin konut imalatı için yapılan ödemelerden sorumlu olmayacağı, ancak genel giderlere katılması gerektiği yönünde hüküm tesis ettiği görülmektedir.⁵

Oysa genel kurulun vereceği kararların da yasanın emredici hükümlerine aykırılık teşkil etmemesi ve genel kurul kararı ile de olsa ortaklar arasındaki eşitliği bozucu uygulamalara gidilmemesi gerekmektedir.

Ayrıca ortaklar arasında ödeme/maliyet açısından farklı statülerin oluşturulması objektif ve ölçülebilir olmayan sonuçlara yol açacak sağlıklı uygulamalara meydan vermektedir.

Mülga Gümrük ve Ticaret Bakanlığı’nca yüksek mahkeme kararlarına paralel yazılı görüşler verilmiş ise de ⁶, belirttiğimiz gerekçeler nedeniyle bu konuda verilen kararların isabetli olmadığı düşünülmektedir.

Dolayısıyla, kooperatiflerde tüm ortakların hak ve vecibelerdeki eşitliğinin doğal bir sonucu olarak

4) Y.11.HD. E.1998/9571 K.1999/1412 T. 22/02/1999

5) Y.23.HD.E.2011/870 K.2011/2456 T.12/12/2011

6) <http://esnaf.gtb.gov.tr/dokuman-ve-formlar/kooperatifler/bakanlik-görüşleri>

kooperatife giren her ortağın genel kurul toplantılarında belirlenen aidatlara katılma zorunluluğu bulunmakta olup, kooperatife ait bazı konutların peşin bedelle üçüncü kişi veya kurumlara satılması işleminin bir ortaklık kaydı şeklinde ele alınmaması gerekmektedir.

Bu yöndeki işlemlerin genel kurulda asgari satış tutarı belirlenerek taşınmaz satışı şeklinde değerlendirilmesi gerek yasal düzenlemeye ve gerekse mevcut kooperatifçilik uygulamalarına daha uygun olacaktır.

Bununla birlikte peşin bedelle ortaklığın mümkün olabilmesine yönelik bir kamuoyu talebi var ise öncelikle bu ortaklık şeklinin, eşitlik hükümlerini bozmaksızın uygulanabilmesine yönelik yasal altyapının detaylı olarak hazırlanması gerekecektir.

Ancak, kanımızca bu yöndeki işlemler kooperatifleşmenin yapısına uygun düşmediğinden uygulamaya yasal statü sağlanmasından ziyade ortaklar arasındaki eşitliğin bir gereği olarak birden fazla ortaklık şekli benimsenmesine yönelik işlemlerin men edilmesi daha doğru bir yaklaşım olacaktır.

IV - Sonuç

Yapı kooperatifleri içindeki en yüksek paya sahip olan konut yapı kooperatiflerinde esas amaç ortakların konut edinmesini sağlamaktır.

Bu kooperatiflerde ortaklardan girişteki sermaye payı haricinde imalat ve inşaat harcamaları için genel kurulda belirlenen tutarlar tahsil edilir ve bu işlem gerçekleştirilirken ortaklar arasındaki eşitlik hükümlerine riayet edilmesi gerekir.

Oysa bazı konut yapı kooperatiflerinde **“Sabit Ortaklık”**, **“Peşin Bedelli Ortaklık”** gibi adlar altında ortaklık kaydı gerçekleştirilmekte ve defaten ödeme yapan bu kişiler genel kurulda alınan ödeme kararları dışında tutulmaktadır.

Böyle bir ortaklık şekli Kooperatifler Kanunu’nda düzenlenmemiş olmakla birlikte, açıkça yasaklanmamış; dolayısıyla, bu konu uygulamada var olduğu halde teoride ele alınmamıştır.

Bu bağlamda gerek yasal alt yapıdan yoksun olması ve gerekse ortaklar arasındaki eşitlik hükümlerini zedelemesi nedeniyle ortaya çıkardığı olumsuz sonuçların giderilmesini teminen Bakanlıkça en azından konunun tali mevzuat yahut örnek ana sözleşmeler düzeyinde açıklığa kavuşturulmasına ihtiyaç bulunmaktadır.

Kaynakça

1 - T.C. Yasalar (6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu, 1163 Sayılı Kooperatifler Kanunu)

2 - Örnek Ana Sözleşmeleri

KOOPERATİFLERİN EKONOMİYE KATKILARI

Murat BAŞAL *

Özet

Birçok ülkede gerek ekonomik yönden gerekse toplumsal yönde olan kalkınmada önemli bir araç olduğu bilinen kooperatif işletmeleri ülkemizde niceliksel açıdan oldukça önemli görevler üstlenmişlerdir.

Kooperatifçiliğin üstlenmiş olduğu işletmelerden ise daha etkin bir şekilde nasıl yararlanabileceğinin tarif edilmesi ülkemizde ise hiçbir şekilde adım atılmaması da gerek kalkınma gerekse istihdam açısından büyük bir kayıp olmuştur.

Kooperatifler temel olarak ele alındığında bireylerin toplandığı ve işbirliği içerisinde yapmış oldukları bir yatırım olarak bilinir.

Özellikle bireylerin yapacakları bu temelde en önemli unsurlardan biriside birbirlerine olan güvenleridir.

Kooperatifler, gerek tüketiciye gerek çalışana olsun bir çok alanda ekonomiye katkı sağlamaktadır.

Firma içerisinde gerçekleştirilecek, görev dağılımı, işleyiş, kurallar, talimatlar, iletişim, işletme içi eğitim bünyesindeki çalışmaları iş görenlerin yani iç müşterilerin üretkenliğini, gelişimini ve etkinliğinin artmasını sağlayacaktır.

Kooperatifin ekonomik kalkınmada yapılan incelemeler doğrultusunda fayda sağlayıp sağlanmadığı incelendiğinde ise istihdama katkı sağladığı görülmüştür.

Giriş

Kooperatif, kelimesi incelendiğinde, ortak olan bireylerin bir araya gelip kendi çıkarları doğrultunda,

*** İstanbul Gelişim Üniversitesi, İşletme Doktora Öğrencisi**
mbasal40@hotmail.com

özellikle sahip oldukları meslek, yapabildikleri işgücü ve parasal katkı, eşit şekilde yardım, gerçek olan tüzel kişiliğe sahip olan birey şirket olarak tanımlanmaktadır.

Anadolu'da ise Kooperatif daha farklı isimlerle de karşımıza çıkmaktadır.

Osmanlı döneminde ise tam gerçekleştirilememiş, cumhuriyetin ekonomideki programlarında ise göz ardı olan Kooperatifler, daha farklı işletmelerde ve daha farklı kapsamlarda da varlıklarını devam ettirmişlerdir.

Kooperatifler Kanununun 42/7. Maddesinde ise inşaattaki işlerinin yaptırılmasındaki yöntemin belirlenmesinde yetkinin genel kuruldaki devirin, terk edilemeyeceği yetkilerin arasında yer almaktadır. Aynı durum ise kooperatif ana sözleşmesinde de belirtilmektedir.

Ekonomik kalkınmada ise Kooperatiflerin önemini incelendiğinde ise gerek kırsal bağlamda gerekse bölgesel bağlamda oldukça katkı sağladığı görülmüştür.

Kooperatif modeli ise Türkiye'de uzun zamandır yaşanmakta olan katılımcıların istihdam olanaklarını geliştirmekte ve ürün ve hizmetlerin ekonomiye katkıda bulunmak için uygulanmasını sağlamaktadır.

Bir kooperatif yasasının temel amacı, kooperatiflerin ilkelerini kendi kendini destekleyen ve kendi kendini destekleyen bir yasal çerçeveye dönüştürerek, asgari devlet müdahalesinin, azami serbestleşmenin, azami demokratik katılımın ve kooperatiflerde azami devlet desteğinin sağlanmasıdır.

Dünya genelinde 90'dan fazla ülkede kooperatif var ve toplumun ihtiyaçları için ürün, hizmet ve istihdam sağlamaktadır.

Kooperatiflerle İşbirliği İlkesi:

Kooperatiflerin bölgesel, ulusal ve uluslararası ortamlarda yapılacaklar ve bu alandakilerin durumu, hem ortak alanlarda hem de içeride topluma daha fazla hizmet edebilme, ekonomik yarar kabiliyetlerini çoğaltacaktır. Bu sebeple kooperatiflerin yanı sıra ve merkez birlikleri de meydana getirilerek, bölgesel ve ulusal ortamlardaki bölgeselleşmeyi beklemektedir.

Ayrıca uluslararası işbirliği de amaç kooperatifler, bu alanda gerçekleştirildi çabası içinde de olmaktadır.

ICA, uluslararası bir arada kuruluyor, bir güzeldir. İşbirliğinizi gerçekleştirmesi ölçüsünde, araçlar ve sanayicilerle daha etkili bir hale getirilmesiyle elde edeceğimiz olan kooperatifler; ekonomik, teknik ve eğitsel amaçlarını da gerçekleştirebileceklerdir.

Olumsuzlaşma, kooperatiflerin ortaklarına ve topluma faydalarını çok yetersiz seviyelere indirecektir ¹.

Dünyada uygulamada en başarılı konut kooperatiflerinin, yapılan konutların isteğe bağlı olarak devretmeyen ve aynı zamanda, bizzat konut üretebiliyor ve örgüte sahip kooperatifler olmaktadır.

İskandinav bölgesinde ve İsrail'deki konut kooperatifleri, en iyi misallerdir ².

Konut kooperatifleri, üye olmayanlar için konut yapan, konut yapımcı şirketleri değildir.

1) Mülâyim, Ziya Gökalp , (2003) , 'Kooperatifçilik' , Yetkin Yayınları, Ankara.

2) Mülâyim, Ziya Gökalp , (2003) , 'Kooperatifçilik' , Yetkin Yayınları, Ankara.

Ülkemizdeki yapı kooperatifçiliği genel olarak, ortaklarına konut işleri ya da yaptırımları ve mülkiyeti yine de üyelerine aktaran bir düzen içeriğine devam ediyor ³.

Konut Kooperatifçiliğine Etki Eden Konut Politikaları

Cumhuriyetin ilanından sonra ortaya çıkması ve gelişmesi; Konut sorunu, nüfus artışı, göç ve hızlı kentleşme sonucunda, konut sektörünün artan önemi ile çeşitli konut politikaları izlenmiştir. Bu anlamda devlet, konut sorununu çözmek için çeşitli politikalar belirlemiştir.

Gelişmiş ülkelerin deneyimlerinden hareketle devlet, kooperatiflerin konut sorununun çözümünde önemine odaklandı ve konut kooperatiflerini destekledi.

Kooperatiflerin 1961 Anayasası içerisindeki imar planlarına dahil edilmesi, artan konut sorununun çözümü açısından olumlu gelişmelerden biridir.

Kooperatiflerin ilerlemesini sağlayacak önlemler anayasa hükmünde belirtilmiş olmasına rağmen, hükümete dahil olan siyasi partilerin ekonomik ve mali imkansızlıkları dikkate alınarak ertelenebilir.

Burada kooperatiflerin gelişimi tamamen hükümetlerin tercihlerine bırakılmıştır ⁴.

Ancak anayasadaki bu hüküm, 1961 Anayasasını oluşturan ve devlet kalkınma planlarının geliştirilmesinden sorumlu olan ve kooperatifi ilerletmek için önlemler alan kooperatif hareketine yeni bir bakış açısı getirdi.

Kooperatiflerin her bir imar planına ve bu tarihten sonra oluşturulan hükümet programlarına dahil edilmesi kooperatifler için önemli bir gelişme olarak düşünülebilir ⁵.

Konut Yapı Kooperatiflerinde Maliyet Muhasebesi

Konut Yapı kooperatiflerinin ana faaliyeti bir yapının üretimidir. Konut Yapı kooperatifleri, üyelerinin konut / işyeri gereksinimlerini kar amacı gütmeyen yerine getirmek için faaliyette bulunan organizasyonlardır.

Konut / işyerleri; malzeme, işçilik ve diğer üretim maliyetleri ve bu yapılar üretimin bir çıktısıdır. Maliyet muhasebesi bilgileri inşaat kararlarını verirken kullanılır.

Yapı kooperatiflerinin inşaat fiyatlarının değerlemesinde maliyet muhasebesi sisteminin doğru ve etkin kullanılmasına, kooperatifteki faaliyetlerin sonuçlarının değerlendirilmesine ve inşaatla kullanılacak stokların değerlemesine bağlıdır.

Yapı kooperatiflerinde konut maliyeti aşağıdaki faydaları sağlar ⁶ :

- Her dönemin inşaat maliyeti doğru bir şekilde belirlenebilir,

3) Benligiray, Yılmaz, (1988) , 'Konut Kooperatiflerinin Finansmanı ve Finansal Yönetim' , Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.

4) Özdemir Gülen, ve Başaran Burçin, (2003), "Türkiye'de Kooperatifçiliğin Fikir, Anayasa ve Üçüncü Sektör Kooperatifçilik Dergisi , Sayı.142.

5) Başar, H. , (1983) , 'Türkiye'de ve Dünya'da Kooperatif Kuruluşlarının Sosyo-Ekonomik Yapısı' , Uludağ Üniversitesi Basımevi, Bursa.

6) Şahin, Ümmehan Erdil, " Konut Yapı Kooperatiflerinde Maliyetlerin Hesaplanması ve Muhasebeleştirilmesi" (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya SBE, 2006).

• **Gelecekteki dönem işlemlerinin planlanmasını ve işlerin belirli bir sırada yapılmasını sağlamak,**

• **Alternatif inşaat yöntemleri arasında daha az maliyet seçimi için gerekli verileri sağlar,**

• **İşçilikle ilgili harcamaların denetlenmesini sağlar.**

Konut kooperatiflerinin maliyeti; Bir ev üretimi için yapılan tüm harcamaları ifade eder.

Bu açıdan, kuruluş aşamasından kooperatifin tasfiyesine kadar gerçekleşen tüm masraflar maliyetlere eklenir.

Ekonomik Kalkınma İçin Kooperatifler

Kooperatifler, rekabet gücünün yetersiz olduğu ve sadece bireyler arasındaki ekonomik işbirliğini ifade ettiği bir sosyal politika aracı olarak doğar.

Başka bir deyişle, kooperatifler dini, mezhepsel, politik ve diğer benzerlikler veya çıkarlar için değil, yalnızca ekonomik işbirliği için kurulmuştur.

Bu bağlamda, uluslararası örneklerde benzerliklerin olması oldukça doğaldır.

Farklı örneklerde oluşabilecek bazı ayırt edici özellikler, ilgilenilen alanla birlikte coğrafi ayrılık ve kültürden kaynaklanıyor olabilir.

Ayrıca, hükümetler tarafından uygulanabilecek mevzuatın konuyu etkilemesi oldukça olağandır.

Kooperatiflerin gelişimi için bu düzenlemeleri gözden geçirmek ve başarılı örnekleri incelemek gerekir.

Küreselleşme ve bu girişimlerin paralel etkisinin yanı sıra ekonomik kalkınma için kooperatiflerin mevcudiyeti, ürün ve hizmet sağlayıcıları için yüksek rekabete dayanma yeteneklerine bağlıdır.

Globalleşmeye karşı önyargıda bulunamayan ve önlem alamayan diğer şirketler gibi, kooperatiflerin sonu hüsrana uğrayabilir veya kendi seviyelerinde kalabilir.

Ancak, bölgesel veya ulusal ekonomik kalkınmanın kooperatif ortakları adına tasarruf etmesini, geçim kaynaklarını kurtarmasını ve iç pazardaki payını arttırmasını sağlamaktır.

Haksız rekabete neden olmamak için, kooperatif yönetim ve ortaklarının siyasi rakamlardan ziyade sorumluluklarını anlamak önemlidir.

Kooperatiflere doğrudan kamu desteği (*parasal*) yerine, eğitim ve teşvik gibi uygulamalar daha adaletlidir.

Kısacası, kooperatifler desteklenirken, diğer firmalar tarafından mağdur edilmemeye özen gösterilmesi, günümüz ekonomik ve politik koşullarının, yani serbest piyasa ekonomisinin bir gereğidir .

7) ÖKSÜZ, E. (1982). Kooperatifçilik Kavramı ve İlkelerinin Işığında, Türkiye’de Köy Kalkınma Kooperatifleri, Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, Sayı: 31, 329-358.

Sonuç

Kooperatiflerin sorunları ve kapsamı nedeniyle ulusal ekonomik kalkınmayı doğrudan desteklemesi beklenmemelidir.

Ancak yerel veya bölgesel olarak önemli rakamlar olabileceği doğrudur.

Sürdürülebilir ekonomik gelişme için, bilgi paylaşımı, büyüme stratejileri, uluslararası arenadaki tüm bireylerin beklenti ve değerleri, yeni fikirler kooperatifler tarafından değerlendirildiğinde yeni iş olanakları sağlanabilir ve mevcut maliyetler azaltılabilir.

Bu bağlamda, yalnızca devlet tarafından değil, kooperatif üyeleri tarafından da ortak hedeflerin belirlenmesi zorunludur.

Kısacası, kooperatifler, üyelerinin işbirliği ve ortak amaçları için serbest piyasa koşullarına uygun olarak büyüyebilir.

Bu kooperatif üyelerine ekonomik gelir sağlayacak, aynı zamanda yerel, bölgesel ve ulusal ekonomiye az ya da çok katkı sağlayacaktır.

Sürdürülebilir eylemlerin kooperatifler tarafından tarım ve turizm gibi sektörlerde uygulanması elbette herkesin ortak çıkarlarıdır.

Kaynaklar

BAŞAR, H. , (1983) , ‘Türkiye’de ve Dünya’da Kooperatif Kuruluşlarının Sosyo-Ekonomik Yapısı” , Uludağ Üniversitesi Basımevi, Bursa.

BENLİGİRAY, Yılmaz, (1988) , ‘Konut Kooperatiflerinin Finansmanı ve Finansal Yönetim” , Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.

ŞAHİN, Ümmehan Erdil, “ Konut Yapı Kooperatiflerinde Maliyetlerin Hesaplanması ve Muhasebeleştirilmesi” (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya SBE, 2006).

MÜLAYİM, Ziya Gökalp , (2003) , ‘Kooperatifçilik” , Yetkin Yayınları, Ankara.

ÖKSÜZ, E. (1982). Kooperatifçilik Kavramı ve İlkelerinin Işığında, Türkiye’de Köy Kalkınma Kooperatifleri, Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, Sayı: 31, 329-358.

ÖZDEMİR Gülen, ve BAŞARAN Burçin, (2003), “Türkiye’de Kooperatifçiliğin Fikir, Anayasa ve Üçüncü Sektör Kooperatifçilik Dergisi , Sayı.142.

KITLIK VE GIDA GÜVENLİĞİ

Hasan YAYLI *

Gıda temini, canlıların yaradılışından itibaren en önemli yaşam uğraşısı olmuştur. Su ve gıda olmadan yaşamın sürdürülmesi olanaksızdır.

Yaşam süresi içerisinde insanlar, kendilerini dış dünyadan gelebilecek tehlikelere karşı korumanın yanında, gıda ihtiyacını karşılamak için mücadele etmiştir (*Cengiz ve İlhan, 2016:12*).

Gıda ihtiyacını karşılamak her dönemde kolay olmamış ve insanlık zaman zaman bu ihtiyacı karşılariken çeşitli zorluklar yaşamıştır.

Gıda temininde yaşanan güçlüğü kıtlık olarak tanımlamak mümkündür. Kıt olma durumu, ihtiyaca yetmeyecek kadar azlık, az ve zor bulunma demektir.

Kıtlık, kuraklık, savaş vb. nedenlerle ürünün yetişmemesi ve bundan doğan açlık olarak da açıklanabilir. Kıt olma durumundan bahsederken genellikle yiyecek maddelerinde görülen darlıktan bahsetmiş oluruz (*tdk.gov.tr*).

Tarihin belirli dönemlerinde ve çeşitli nedenlerden kıtlıklar yaşanmıştır. Tarihte kayıtlara geçen ilk kıtlıklar Mısır ve Ortadoğu'da görülmüştür.

Bu kıtlıklar, doğal çevrenin yoğun yerleşik tarıma elverişsizliğinden kaynaklandığı için fiziksel olarak da nitelenir. Aşırı nüfusa bağlı olarak da yiyecek yetersizliği yaşanabilir, buna bağlı kıtlığın en sık görüldüğü ülkeler başında Hindistan ve Çin gelir.

Hindistan'da 1702-04 arasındaki kıtlık 2 milyonu aşkın can kaybına yol açmıştır. 1876-79 arasında Çin'in kuzeyini etkileyen kıtlıkta 9-13 milyon insanın öldüğü sanılmaktadır.

İrlanda'da 1846-47 yıllarında patates ürününü yok eden bitki hastalığının yol açtığı kıtlık 2-3 milyon insanın ölümü ile sonuçlanmıştır.

Yakın geçmiş, 1971-73 arasında kuralık Etiyopya'da 1.5 milyon insanın ölmesine yol açmıştır.

• Doç.Dr., Kırıkkale Üni. İİBF

1980'lerin ortalarında başlayan kıtlık Afrika'da Büyük Sahra'nın güneyindeki kurak bölgede yaşayan 150 milyon insanın sağlığını tehdit etmektedir (tarimmarketi.com).

Yukarıda da görüldüğü gibi çeşitli sebeplerle ortaya çıkabilecek olan kıtlık, nüfus artışı ile de yakından ilgilidir.

Dünya nüfusu 17. yüzyıl ortalarına kadar son derece yavaş artmıştır.

Neolitik çağda dünya nüfusunun miktarı 86 milyon ya da bazı görüşlere göre 10 milyon civarındadır. 10 bin yılda 10 (veya 86) milyondan 500 milyona yükselirken, son 350 yılda 500 milyondan 7 milyara ulaşmıştır.

Artış, bu hızla devam ederse 2030 yılında 10 milyara, 2070 yılında da 20 milyara ulaşması beklenmektedir.

Birleşmiş Milletlerin raporlarına göre, 2050 yılında dünya nüfusu 10 milyarı aşacak ve bu durumda şehirlerde hayat yaşanmaz hale gelecek, içecek temiz su bulunmayacak, iletişim vasıtaları çalışamaz duruma düşecektir.

ABD'nin Milli İlimler Akademisi'nde yapılan bir araştırmaya göre ise, dünyadaki nüfus artışı bugünkü hızla artmaya devam ederse, 2075 yılında ulaşılacak olan nüfus sayısı 30 milyarı bulacaktır (Çamurcu, 2005:93).

BM'nin **"Gıda ve Tarımın Geleceği: Eğilimler ve Meydan Okumalar"** başlıklı raporunda yeryüzünü kaplayan ormanların neredeyse yarısının gittiği belirtilmiştir.

Yeraltı kaynak suları da hızlıca tükenmektedir. 2050 yılında dünya nüfusunun 10 milyar olması halinde tarımsal üretim talebi %50 civarı artacaktır.

Aynı zamanda insanların büyük bir bölümü devam eden küresel besidüzen geçişinin sonucu olarak daha az tahıl tüketecek ve daha çok oranda et, meyve, sebze ve işlem görmüş gıda yiyor olacak (UN, 2018).

Ayrıca raporda şu tespitler yapılıyor: **"Tarım sistemlerinde, kırsal ekonomilerde ve doğal kaynakların yönetiminde ana dönüşümler gerekli."**

Eğer bu meydan okumalara cevap vermek istiyorsak, tüm gezegen ve tüm insanlar için güvenli ve sağlıklı bir geleceği teminat altına almak için gıda ve tarımın bütün potansiyellerinin farkına varmalıyız.

Yüksek girdi ve kaynak yoğunluklu tarım sistemleri ile sürdürülebilir bir gıda ve tarım üretimi sağlanamaz.

Çünkü bu tarz bir sistem ormanların kitlesel yok edilmesi, su kıtlığı, toprak aşındırılması ve yüksek derecede sera gazı emisyonlarına yol açıyor." (UN, 2018).

Artan nüfus, iklimsel değişiklikler, köylerden şehirlere olan hızlı göçler, zengin ile fakir arasındaki kişi başına düşen milli gelir farkının açılması, ham madde fiyatlarının artması neticesinde 2007-2008 yıllarında Dünya gıda krizine neden olmuştur.

Gıda fiyatlarındaki artış nedeniyle gıda tüketiminde ortaya çıkan azalma ve dolayısıyla aç nüfus sayısında ortaya çıkan artış küresel gıda krizi olarak adlandırılmaktadır.

Dünyada gıda fiyatlarındaki artış ile aç insan sayısındaki artış doğru orantı göstermektedir. Bu duruma ise **"Küresel Gıda Krizi"** denir.

Gıda fiyatlarındaki artışın gıda krizi olarak adlandırılmasının sebebi yeterli düzeyde beslenemeyen insan sayısının kısa bir süre içerisinde kayda değer oranda artmasıdır (Cengiz ve İlhan, 2016:13).

İçinde yaşadığımız dünyada bolluk ve kıtlık bir arada bulunmaktadır. Bazı ülkeler ellerindeki tarım stoklarını bir türlü eritemezken, bazıları da ithalat yapacak finansman kaynağı bulamamakta, yani gıda güvencesinden yoksun yaşamaktadır (Kıymaz ve Şahinöz, 2010:4).

Gelişmekte olan ülkelerde 5 yaşın altındaki her 4 çocuktan biri olması gereken ağırlığın altındadır.

Bu oran kırsal kesimde yaşayan 5 yaş altı çocuklarda, kentsel kesimde yaşayan 5 yaş altı çocuklardan 2 kat daha fazladır (UNICEF 2006).

Yapılan araştırmalar, doğal faktörlerin yoksul kesimi daha da fazla etkileyeceğini ortaya koymaktadır.

Özellikle iklim değişikliği, yoksulluk ve açlık düzeyindeki ülkeleri daha da fazla etkileyecektir (Tubiello ve Fischer, 2007).

Düşük gelirli ülkeler iklim değişikliğinin olumsuz etkilerine karşılık vermede daha fazla sıkıntı çekecektir.

Özellikle Afrika ülkelerinde tarımsal üretim ve beslenme olanakları daha da zayıflayacaktır. (Gürlük ve Turan, 2008:65).

Sadece geçtiğimiz yılda bile dünyanın en geniş ölçekli insani krizlerinden biri yaşandı. Nijerya'nın kuzeydoğusu, Somali, Güney Sudan ve Yemen'de milyonlarca insan kıtlık sorunuyla karşı karşıya kaldı. Güney Sudan'ın iki ilçesinde 100.000 kişiyi etkileyen kıtlık ilan edildi.

Tüm biçimleriyle dengesiz beslenmenin azaltılması, herkes için gıda üretim sistemlerinin iyileştirilmesi ve dünyadaki doğal kaynakların uzun vadede verimli şekilde muhafaza edilmesi için kırsal bölgelerde yaşayan yoksulların refahlarının korunması ve artırılması şarttır (FAO,2018).

Dengeli beslenmenin temel şartı, insan vücudu için gerekli protein miktarının en az %50'sinin hayvansal gıdalardan alınmasıdır. Alınacak kalori miktarının ise %25'lik kısmının hayvansal gıdalardan sağlanmasıdır (Harris, 2002).

İstatistikler, ülkelerin ekonomik gelişme düzeyleri arttıkça, alınan besin yapısında değişikliklerin oluştuğu ve hayvansal besinlerin ön plana geçtiğini göstermektedir.

Ülkelerin ekonomik büyümesi attıkça tüketim alışkanlıkları değişmekte, artmaktadır. Bu durum dünya gıda krizinin başında yatan nedenler arasında gelmektedir. Küreselleşme ile birlikte ortaya çıkan endüstriyel tarım, ürünlerin çeşitlenmesine yol açmıştır.

Üretim deseni değişmiş ve daha değerli ürünlere geçiş yaşanmıştır. Bu da tüketim alışkanlıklarının değişmesine yol açmıştır.

Örneğin tahıla dayalı tüketim ve üretim talebi, et, süt, meyve ve sebzeye dayalı üretim ve tüketime dönüşmüştür. Çağdaş yaşamın hızına ve kalitesine yönelik olarak işlenmiş gıdalar ve hazır yemek tüketimi oldukça artan bir trende sahip olmuştur (Gürlük ve Turan, 2008:65-66).

Buğday, arpa, mısır, pirinç vb. tahıllar dünyada pek çok bölge için stratejik önem taşıyan ürünlerdir. Dünya tahıl üretimi 2006 yılında 2 Milyar Ton olarak gerçekleşmiştir. Bu rakam bir önceki yıla göre %2,4 daha azdır. Üretimdeki azalmanın temel nedeni, ihracatçı ülkelerdeki azalan tarım alanları ve iklim koşullarıyla ilişkilendirilmektedir.

AB ve ABD'de 2004 ve 2006 yılları arasında buğday ve mısır üretimi %12-16 arasında azalma göstermiştir (FAO, 2008).

2006 yılında dünya tahıl stokları, 1980 yılından günümüze kadarki en düşük düzeylerinde gerçekleşmiştir. Dünya buğday stoklarının %40'ına sahip olan Çin'de 2000 yılından bu yana önemli azalmalar kaydedilmiştir. Gelişmekte olan ülkelerde, tahıl üretimindeki azalmaya karşın, yüksek değerli tarımsal ürünlerde (et, süt, meyve ve sebzeler) önemli üretim artışları kaydedilmiştir (Gürlük ve Turan, 2008:66-67).

İklim değişikliğinin etkileri, artan gıda talebini karşılamada olumsuz etkilere sahiptir. Dolayısıyla, ülkelerin gıda ithalatı bağımlılık düzeyleri artmaktadır (IPCC, 2007).

Artan ısıyla oluşan kuraklık ve sel baskınları nedeniyle ürün kayıpları önemli derecelere yükselmiştir. Gelişmekte olan ülkelerde ortalama verimlilik kayıplarının 2080 yılı itibarıyla % 15 olacağı tahmin edilmektedir (Fischer ve ark 2005).

Gıda sıkıntısı yaşanan bu gelişmelerin yanında gıda israfının da ciddi bir boyutta olduğunu dile getirmek gerekir. Yapılan araştırmalara göre ülkemizde bir yıl içinde 214 milyar liralık gıda israfının yapıldığı, günlük bazda yaklaşık 5 milyon ekmeğin çöpe atıldığı tespit edildiği belirtilmektedir.

Gıda israfı ve etkileri incelendiğinde Türkiye'de yemek israfı büyük bir sorun haline gelmiştir. Aylık 1.637 lira olarak belirlenen açlık sınırındaki dört kişilik bir ailenin, bir yıllık geçimi için gereken ortalama rakamlar esas alındığında, ülkemizde yaklaşık 43 bin kişinin bir yıllık geçimi, hiçbir şey yapmadan, sadece gıda israfının önlenmesi ile gerçekleşebilecektir. Bu hesaplama gıda harici diğer israf kalemleri dahil değildir (ekolojist.net).

Teknolojideki gelişme verimliliği arttırma ve dolayısıyla gıda krizlerini önlemede önemli bir faktör olarak kabul edilmektedir.

Ancak teknolojik ilerlemeler, artan gıda talebiyle uyumlu gerçekleşmemektedir. Diğer bir ifadeyle teknoloji gelişimiyle artacak verimlilik ve dolayısıyla üretim miktarları, artan gıda talebini karşılayacak düzeyde değildir (Cline 2007).

İklim değişikliği ve oluşacak kuraklıklar gelecekte de fiyatları etkileyecektir. Artan ileri teknoloji fiyatlarda da artışa neden olacaktır. (Easterling ve ark., 2007) hava sıcaklığındaki ortalama 3°C 'lik değişikliğin gıda fiyatlarını % 40 arttıracakını belirtmiştir (Gürlük ve Turan, 2008:68).

Son yıllarda tahıl tüketimi rakamları, üretim rakamlarından sürekli fazla gerçekleşmektedir. Tahıl talebindeki artışın nedenleri sadece gıda amaçlı tüketim için değildir. Hayvan besleme ve biyoenerji üretiminde (**etanol**) de tahıllar kullanılmaktadır.

2000 yılından günümüze beslenme ve hayvan besleme amaçlı tüketim %4-7 arası artış gösterirken, endüstriyel amaçlı kullanım (**etanol**) %25'ten daha fazla artış göstermektedir (FAO, 2008).

ABD'de 2000-2006 yılları arasında biyoenerji amaçlı mısır kullanımı yaklaşık 2,5 kat artış göstermiştir. Son yıllarda dünya gıda fiyatlarının enerji fiyatları ile ilişkisi pek çok araştırmacı tarafından incelenmektedir (Grant ve Keeler 2000).

2000 yılından günümüze kadarki süreçte buğday ve petrol fiyatları yaklaşık 3 katına çıkarken, mısır ve pirinç fiyatları 2 katına çıkmıştır (Gürlük ve Turan, 2008:69-71).

Bitkisel üretime uygun verimli toprakların son sınırına gelinmiş olması nedeniyle, artan nüfusla birlikte kişi başına düşen tarımsal alan miktarı azalmaktadır.

Topraklarda tuzlanma, alkalileşme, asitleşme, mineral besin elementi eksikliği, kirlenme, erozyon,

sıkışma ve organik madde kaybı gibi kimyasal ve fiziksel problemler bulunmaktadır.

Yapılan tahminlere göre bitkisel üretim altındaki 1.47 milyar hektar toprağın %38'i bozulma sürecindedir. Bu süreç, nüfus baskısı nedeniyle tarım alanı açmak için tropik yağmur ormanlarının yakılması ve su kaynaklarının kirletilmesi ile daha da olumsuz bir eksene oturmuştur (*Gökırmaklı ve Bayram, 2018:351-352*).

Yapılan bir çalışma soğuk iklimlerde kolaylıkla yetişen patatesin üretiminde küresel ısınmanın etkisiyle düşüş yaşanabileceğini, böylece şu an patates yetiştirilen yüksek rakımlı bölgelerde muz yetiştirilebileceğini ve bundan dolayı muzun gelecek yıllarda milyonlarca kişi için temel besin maddesi olarak patatesin yerini alabileceği öngörmektedir. Aynı çalışmada, ek olarak, mısır, pirinç ve buğday üretiminin gelecekte azalacağı ve dünya genelinde sıcaklıklar arttıkça manyok ile bürülcenin öneminin artacağı öngörülmektedir (*Gökırmaklı ve Bayram, 2018:355*).

Önümüzdeki 6 yıl içinde, bitkisel üretimdeki gibi, hayvansal üretimde de artış beklenmektedir. 2020 yılında et ihtiyacının 2003 yılına oranla %58'lik bir artışla 327 milyon tona çıkacağı tahmin edilmektedir. Bu nedenle yem hammadde olarak üretimine en fazla gereksinme duyulacak tahılın mısır olması beklenmektedir (*Gökırmaklı ve Bayram, 2018:352*).

Doğaldır ki bu senaryolara alternatif çözümler aramak adına çalışmalar yapılmaktadır. Yapılan çalışmalar arasında olan toprak kullanılmadan yapılan tarımın gelecekte, gıda üretiminde yaygın olarak kullanılabileceği ön görülmektedir. Son zamanlarda dikey tarım hakkında yapılan çeşitli çalışmalar mevcuttur. Bu yöntemin geleneksel üretim yöntemlerine göre, aynı miktarda sebze yetiştirmek için %75 daha az su, toprak ve gübre gerektirdiği belirtilmiştir. Diğer taraftan ise uzun zamandan beri besin maddesi olarak göz ardı edilen böcekler, bir protein kaynağı olarak yeniden gündeme gelmeye başlamıştır. Günümüzde klasik et üretiminin yerine, ilgi çekici yeni bir teknoloji ortaya çıkmıştır. Bu teknoloji yapay et üretimi teknolojisi (*Gökırmaklı ve Bayram, 2018:355-356*).

Gıda güvencesi ve güvenliği, insan hayatında temel olan gıda ihtiyacının gerekli koşulları sağlayarak temin edilmesi ve çevre sağlığını da ilgilendirmesi açısından son derece önem taşımaktadır. Tüm dünya, gıda güvencesi ve güvenliği alanında çeşitli stratejiler belirlerken yasal düzenlemeler ve politikalarına gıda güvencesi ve güvenliğini entegre etmektedir. Gıda açısından yaşanan tüm bu sorunlar çerçevesinde ülkeler de uyguladıkları tarım politikası araçlarında reform yapmaktadır (*Koç ve Uzman, 2015:39-40*).

Gıda güvencesi ve gıda güvenliği ile ilgili kavramların zaman içinde sürekli geliştirildikleri ve birbiriyle bağlantılı olduğu dikkati çekmektedir. Nitekim gıda güvencesi ile ilgili olarak, Birleşmiş Milletler (BM) İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi 1948'de gıdaya ulaşım hakkının insanın en temel hakkı olduğu belirtilmiş, 1970'lere gelindiğinde gıda ve beslenme ile ilgili sorunlar artmış ve 1974'te Dünya Gıda Konferansı düzenlenmiştir. 1996 yılındaki Dünya Gıda Zirvesi'nde, açlık ve yoksulluk olgularının azaltılması planlanmıştır (*Koç ve Uzman, 2015:40*).

Centre for Studies in Food Security (**CSFS**)'e göre gıda güvencesinin 5 temel ilkesi; sağlanabilirlik (*availability*), erişilebilirlik (*accessibility*), kabul edilebilirlik (*acceptability*), yeterlilik (*adequacy*), bireysel ve kurumsal (*agency*) etkenlerdir. Sağlanabilirlik; herkese her zaman yeterli gıdanın sağlanabilirliği, erişilebilirlik; fiziksel ve ekonomik açıdan herkesin gıdaya erişebilmesi, yeterlilik; besleyici, güvenli ve çevresel açıdan sürdürülebilir koşullarda üretilen gıdaya erişim, kabul edilebilirlik; kültürel alışkanlıklara uygun, insan onuruna ve insan haklarına zarar vermeyen gıdaların temini, bireysel ve kurumsal etkenler ise gıda güvencesi sorumluluğunu taşıyan, bu konuda politikalar belirleyip süreçleri yöneten kurumlardır (*CSFS, 2015*).

Türkiye'de de gıda güvencesinin kavramsal olarak uluslararası kavramlarla eş anlamlı olarak

ele alındığı, nitekim Türk Gıda ve İçecek Sanayi Dernekleri Federasyonu (**TGDF**) tarafından; gıda güvencesinin 4 temel ilkesinin sağlanabilirlik, yeterlilik ve erişilebilirlik, kabul edilebilirlik ve sürdürülebilirlik olarak açıklandığı dikkati çekmektedir. Bu ilkeler; bölgesel, ulusal ve küresel düzeyde herkese yeterli gıdanın sağlanabilmesi, gıdaların sağlıklı, temiz ve güvenli olup ihtiyacı olan herkese eşit dağılması, gelecek neslin ihtiyaçlarını da gözeterek gıda üretimi yapılması şeklindedir (TGDF, 2011).

FAO tarafından eşit olarak paylaşıldığında dünyada herkes için yeterli gıdaya karşılık gelecek üretimin olduğu, açlık ve gıda güvencesizliğinin sadece arz yönlü bir sorun olmadığı, ekonomik açıdan bakıldığında satın alma gücü eksikliği ve sosyal koruma programlarının yetersizliği ve fiziksel erişimin sağlanamamasının da önemli etkenler olduğu belirtilmiştir. Olumsuz ekonomik koşullar, politik istikrarsızlıklar ve iç karışıklıklar, gıda güvenliğinin sağlanması ve açlığın azaltılmasına yönelik çalışmaları yavaşlatmakta ve geniş bir kesimin gıda güvencesizliğine maruz kalmasına neden olmaktadır (FAO, 2018).

Gelişmişlik düzeyi farklı da olsa ülkeler gıda güvencesi ve gıda güvenliği açısından sorunlarla karşılaşmakta gıda güvencesizliği ve güvensizliğini yaşamaktadırlar. Gelişmiş ülkelerin ekonomik ve sosyolojik sorunlarla baş etme konusundaki başarıları, gıda güvencesizliği konusunda aynı etkiyi göstermeyebilmektedir. Gelişmekte olan ülkelerde ise, mevcut problemlerin yanında gıda güvencesi ve güvenliği bazen önemsenmemekte, bazense yeterli bilgi, altyapı ve ekonomik güç bulunmadığından çözülememektedir (Koç ve Uzman, 2015:42).

Dünyada Gıda Güvenliği ve Beslenmenin Durumu Raporu 2018'e göre 2017'de, kronik yetersiz beslenme sorunu yaşayan kişi sayısı; 2016'ya göre 17 milyon artarak 820 milyonu geçmiştir. Açlık çeken insanların yarısından fazlası, çatışmalardan etkilenen ülkelerde yaşamaktadır. Beş yaşın altında 151 milyon çocuk yeterince gelişmemiştir. Aynı zamanda 1,9 milyar kişi aşırı kiloludur. Bu kişilerin 672 milyonu obezdir. Obezite sorunu; hastalık ve ölüm riskini arttırmaktadır. Tüm dünyada, özellikle de hâlihazırda gıda güvenliği bulunmayan ülkelerdeki şiddetli çatışmalar arttı ve bu durum zorunlu göçe sebep oldu. Kuraklık ve şiddetli hava olayları, gıda arzını ve gelirleri olumsuz yönde etkileyerek daha fazla sayıda insanın yer değiştirmesine yol açtı. Tüm bu faktörler ekonomik durgunluk, aşırı kilo ve obezite düzeylerindeki hızlı artışla birlikte, açlık ve dengesiz beslenmeyle mücadelede son on yılı aşkın süredir kaydedilen ilerlemeleri baltaladı (FAO, 2018).

Küresel Gıda Güvencesi İndeksi (**GFSI**) 2015 yılı sonucuna göre, Türkiye, gıda güvencesi alanında 39. sırada yer almaktadır. İndekse göre gıda güvencesinin bir göstergesi olan gıda güvenliğinde ise Türkiye, 100 puan üzerinden 99,3 puan alarak 57,9 olan dünya ortalamasına göre iyi bir performans sergilemiştir. İndekste Türkiye'nin skorunu olumsuz etkileyen değişkenler; gıda israfı, politik istikrarsızlıklar, yolsuzluk ve tarımsal ithalatta gümrük tarifeleri olarak ifade edilmiştir (EIU, 2015).

Türkiye'de verimli ve birinci sınıf arazilerin tarım dışı kullanımı, erozyon ve sanayileşmenin getirdiği kirlilik, doğru sulama tekniklerinin kullanılmaması tarım arazisinin kısıt haline gelmesine neden olmaktadır. Ayrıca, tarımda sermaye kullanımının küçük ve mali yönden güçsüz yapılar nedeniyle yetersiz olması, ticari işletmeler yerine parçalı, küçük ve örgütsüz üretim birimlerinin bulunması teknoloji kullanımını da kısıt haline getirmektedir. Diğer taraftan, maliyet-fiyat ilişkisinin bozulması nedeniyle yeterli girdi kullanılamaması da verim artışlarını sınırlandırmaktadır. Yaşanan gelişmeler dikkate alındığında, Türkiye'de temel gıdalarda kendine yeterliliğin azalması ve gıda güvencesi açısından dışa bağımlılığın yükselişi izlenebilmektedir (Kıymaz ve Şahinöz, 2010:14-17).

Kendine yeterlilik anlamında Türkiye açısından bir geriye gidişten bahsedilebilirse de, daha önemli bir sorun, dünyanın önemli ülkeleri ile kıyaslandığında hayvansal protein arzının yetersizliği ve bitkisel proteinlerin ağırlıklı olarak tüketiliyor olması nedeniyle beslenmede yaşanan dengesizliktir.

Türkiye’de sütün protein eşdeğeri olarak arzı dünya ortalamasının üzerinde, ancak, toplam etin protein eşdeğeri olarak arzı dünya ortalamasının altında kalmaktadır. Hayvansal üretim ve dolayısıyla proteinde arzın talebi karşılayacak ölçüde artırılmaması uzun yıllardır Türkiye’nin önemli bir sorununu oluşturmaktadır (Kıymaz ve Şahinöz, 2010:18).

Türkiye de diğer ülkeler de olduğu gibi gıda güvencesine yönelik global sorunlardan etkilenmektedir. Ancak ulusal düzeyde tarım politikaları açısından gıda güvencesiyle ilgili sorunların çözülebilmesi için öncelikli olarak sağlam veri tabanlarına ihtiyaç bulunmaktadır. Türkiye’de, çiftlik muhasebe veri ağı sisteminin yerleşmemesi ve kayıt dışılık gibi nedenlerle makro düzeyde politika etki analizleri istenilen düzeyde yapılamamaktadır. Diğer yandan politika etki analizleri bölgesel ve makro düzeyde yapılamayınca amaç hiyerarşisi de belirlenememektedir. Çeşitli nedenlerle uygulanan kısa vadeli politikalar, istikrarsızlıklar da arz ve talep cephesinde iklim değişikliği dışında dengesizliklere neden olmaktadır (Koç ve Uzman, 2015:44).

Kaynakça

2030’a kadar dünyada #Açlığa Son vermek mümkün, Broşür, Food and Agriculture Organization of the United Nations, 2018.

Cengiz, Vedat, ve Ersin İlhan, “2008 Dünya Gıda Krizi Ve Türkiye’de Etkisi.” Ziraat Mühendisliği, Sayı 363, 2016 s.12-16.

Cline,W. R. 2007. Global Warming and Agriculture: Impact Estimates by Country. Washington,D.C.: Center for Global Development and Peterson Institute for International Economics, Aktaran Serkan Gürlük ve Özlem Turan (2008), “Dünya Gıda Krizi: Nedenleri ve Etkileri .” U. Ü. Ziraat Fakültesi Dergisi, Cilt 22, Sayı1, s.63-74.

CSFS (Centre for Studies in Food Security), 2015. The Five A’s of Food Security. Ryerson Üniversitesi, Toronto <http://www.ryerson.ca/foodsecurity/our-approach.html>, (erişim: 15 Temmuz 2015)

Çamurcu, Hayri, “Dünya Nüfus Artışı Ve Getirdiği Sorunlar.” B.Ü Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 8, Sayı 13, 2005 s.87-105.

Dumont, Rene, “A Role Jan Women; International Labour Review.” Development- and Mounting Famine, Cilt 111, Sayı 6, s. 451-457.

Dünyada Gıda Güvenliği ve Beslenme Durumu, Broşür, FAO, 2017.

Easterling,W.E., P.K. Aggarwal, P. Batima, K.M. Brander, L. Erda, S.M.Howden,A. Kirilenko, J. Morton, J.-F. Soussana, J. Schmidhuber, F.N.Tubiello. 2007. Food, fibre and forest products. In Climate change 2007: Impacts, adaptation and vulnerability. Contribution of working group II to the fourth assessment report of the intergovernmental Panel on C limate Change, ed. M.L. Parry,O.F. Canziani, J.P. Palutikof, P.J. van der Linden and C.E. Hanson. Cambridge, U.K.: Cambridge University Press, Aktaran Serkan Gürlük ve Özlem Turan (2008), “Dünya Gıda Krizi: Nedenleri ve Etkileri .” U. Ü. Ziraat Fakültesi Dergisi, Cilt 22, Sayı1, s.63-74.

EIU (Economist Intelligence Unit), 2015. Global Food Security Index 2015. s.52.

Ekolojist, <http://ekolojist.net/gida-israfi-nasil-onlenir/> (erişildi: Ekim 2018).

Eştürk, Özlem, ve M.Necat Ören, “Türkiye’de Tarım Politikaları ve Gıda Güvencesi.” YYÜ TAR BİL DERG, Cilt 24, Sayı 2, 2014 s.193-200.

FAO TÜRKİYE ORTAKLIK PROGRAMI, Broşür, Food and Agriculture Organization of the United Nations, 2015.

FAO, 2015, The State of Food Insecurity in the World, s.58, Rome <http://www.fao.org/3/a-i4646e.pdf>, (erişim: 2018)

Fischer, G., M. Shah, F.Tubiello, H. van Velhuizen. 2005. Socio-economic and climate change impacts on agriculture: An integrated assessment, 1990–2080. Philosophical Transactions of Royal Society B 360: 2067–83, Aktaran Serkan Gürlük ve Özlem Turan (2008), “Dünya Gıda Krizi: Nedenleri ve Etkileri .” U. Ü. Ziraat Fakültesi Dergisi, Cilt 22, Sayı1, s.63-74.

Gökırmaklı, Çağlar, ve Mustafa Bayram, “Gıda İçin Gelecek Öngörüler: Yıl 2050.” Akademik Gıda, Cilt 16, Sayı 3, 2018 s.351-360.

Gürlük, Serkan, ve Özlem Turan, “Dünya Gıda Krizi: Nedenleri ve Etkileri .” U. Ü. Ziraat Fakültesi Dergisi, Cilt 22, Sayı1, 2008 s.63-74.

Grant P.W, Keeler J.T.S. 2000. Agricultural policy;Cheltenham, UK : Edward Elgar Publishing, Aktaran Serkan Gürlük ve Özlem Turan (2008), “Dünya Gıda Krizi: Nedenleri ve Etkileri .” U. Ü. Ziraat Fakültesi Dergisi, Cilt 22, Sayı1, s.63-74.

Harris, 2002 J.M. Harris, Environmental and Natural Resources: A Contemporary Approach, Houghton Mifflin Company, Boston, MA., Aktaran Serkan Gürlük ve Özlem Turan (2008), “Dünya Gıda Krizi: Nedenleri ve Etkileri .” U. Ü. Ziraat Fakültesi Dergisi, Cilt 22, Sayı1, s.63-74.

IPCC, 2007. Intergovernmental Panel on Climate Change. www.ipcc.ch

Kıymaz, Taylan, ve Ahmet Şahinöz, “Dünya ve Türkiye- Gıda Güvencesi Durumu.” Ekonomik Yaklaşım, Cilt 21, Sayı 76, 2011 s.1-30.

Koç, Gökçe, ve Ayşe Uzmay, “Gıda Güvencesi ve Gıda Güvenliği: Kavrsamsal Çerçeve, Gelişmeler Ve Çerçeve.” Tarım Ekonomisi Dergisi, Cilt 21, Sayı 1, 2015 s.39-48.

Tarım Marketi, http://www.tarimmarketi.com/Kur_kitlikTarih.aspx (erişildi: Ekim 2018).

TDK, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5bfd1ea7548465.59941018 (erişildi: Ekim 2018).

Tubiello, F. N., Fischer, G. 2007. Reducing climate change impacts on agriculture: Global and regional effects of mitigation, 2000–2080. Technological Forecasting and Social Change 74: 1030–56.

Türk Gıda ve İçecek Sanayi Dernekleri Federasyonu, (TGDF), 2011. Çiftlikten Çatala Gıda Güvenliği. s.70. TGDF Yayınları, Ankara, Aktaran Gökçe Koç ve Ayşe Uzmay (2015). “Gıda Güvencesi ve Gıda Güvenliği: Kavrsamsal Çerçeve, Gelişmeler Ve Çerçeve.” Tarım Ekonomisi Dergisi, Cilt 21, Sayı 1, s.39-48.

UN, 2017, <http://www.un.org.tr/fao-uyariyor-kuresel-gida-guvenligi-tehdit-altinda/> (erişildi: Ekim 2018).

UNICEF (United Nations Children’s Fund). 2006. The state of the world’s children 2006: Excluded and invisible. New York.

HUZUREVLERİNDE KALMAYAN YAŞLILARIN HUZUREVLERİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ: BİR NİTEL ARAŞTIRMA

Bilge ERHAN*

Giriş

Yaşam sürecinin son evresi olarak kabul edilen yaşlılık kendi içinde farklı özelliklere sahip çeşitli alt grupları barındırdığı için değişik biçimlerde tanımlanmaktadır.

Örneğin, yaşlılık yetişkinliğin bir uzantısı olarak yaşam süresinin ileriki döneminde fiziksel ve ruhsal değişmelerin görüldüğü bir evre olarak kabul edilmektedir.

Başka bir tanımda, **“her canlı için intrauterin hayatta başlayıp ölüme kadar devam eden kaçınılmaz ve geri dönülmez bir süreçtir”** (Demirsoy ve Bozcuk, 1997:1-6).

Bir başka tanımda, **“bir kişinin iş veriminin azalmasına, dengesinin kaybolmasına, sağlığının bozulmasına yol açan vücudun yapısal yıkım ve harabiyetine neden olan değişikliklerin yaşandığı yaşam sürecidir”**

Günümüzde ülkemizin sosyo-ekonomik yapısında görülen hızlı değişim, sosyo-kültürel yapısının da değişmesine yol açarak, ailenin işlevi ve yaşam tarzında da önemli değişmeler meydana getirmiştir.

Bu süreçte yaşlının aile içindeki yeri, önemi, gücü ve otoritesi önemli ölçüde azalmıştır (Danış, 2007; Ergün vd., 2003).

Özellikle sosyal güvenlik kapsamına dahil olmayan, maddi güvenceden yoksun, yoksul ve kimsesiz yaşlıların bakım sorunu geleneksel üretim ilişkilerinin değişmesine paralel olarak geleneksel yardım anlayışını aşmıştır.

*Karabük Üniversitesi, İİBF Sosyal Sosyal Hizmet Bölümü Lisans Öğrencisi,
erhanbilge-@hotmail.com

Ayrıca maddi durumları iyi olmalarına karşın ilerlemiş yaşları dolayısıyla sakin bir yaşamın özlemine duyan, çevresindekilere ve diğer yakınlarına her hangi bir konuda yük olmak istemeyen bireylerin de dinlenebilecekleri çeşitli kurumlara ihtiyaç duyulmaktadır.

Yaşlıların yaşlılığa karşı tutumu, özellikle emeklilik yıllarında, aile ve toplum içinde saygınlığı yitirdiğini ve işe yaramadığını düşünmekte, yeni konumuna uyum sağlayamadığı için davranış değişimi göstermekte, sonuçta da ruhsal sorunlar yaşamaktadır (Büyükoşkun, 1990).

Emekli olduktan sonra bir kenara çekilip oturanlar birkaç sene içinde ölmelerine rağmen, fikri ve bedeni aktivitelerini devam ettirenler daha fazla yaşamakta, dinçliklerini korumakta ve hastalıklara karşı daha fazla dayanıklı olmaktadır (Büyükoşkun, 1990).

Üretken olmayan bir yaşamın yaşlıda pişmanlık ve umutsuzluk yarattığı gibi onlarda ölüm korkusunu da artırmaktadır.

Yaşlılık bireyin toplumdaki rolü ve ilişkilerinde önemli değişmelerin meydana geldiği, fiziksel ve zihinsel yeteneklerdeki kayıpların yaşandığı bir dönemdir.

Bu durum yaşlı bireylerin kendini kabulü ve benlik saygısının düşmesine yol açarak, onların bağımlılık ve yetersizlik duygusu geliştirmelerine yol açmaktadır.

Bu araştırmanın amacı, huzurevinde kalmayan yaşlı bireylerin huzurevleri hakkında görüşlerini almak ve orada bulunan akranları ile ilgili düşüncelerini ortaya koymaktır.

Yöntem

Yaşlıların huzurevlerine karşı olan bakış açılarını ele alan bu araştırma, nitel bir alan araştırmasıdır. Nitel araştırmayı, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlamak mümkündür (Yıldırım ve Şimşek 2013:45).

Yaşlıların huzurevlerine karşı olan bakış açıları incelenmesinde en uygun yöntemin görüşme olduğu düşünülmüştür.

Bu araştırmada nitel araştırma tekniklerinin kullanılma nedeni; konu ile ilgili derinlemesine bir araştırma yapabilmek bunun yanında içerden bir bakış açısıyla araştırmaya katılanların deneyimlerini analiz edebilmek ve bu deneyimleri onların gözünden değerlendirebilmek bu sayede hassasiyetlerini gözden kaçırmamak, empati kurarak güvenlerini kazanmak ve fikirlerini açıkça dile getirebilmelerini sağlayabilmek için nitel araştırma tekniklerine başvurulmuştur.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Zonguldak'ın Devrek ilçesinde yaşayan 3 yaşlı birey oluşturmaktadır. Yaşları 60 yaş üzerindedir.

Katılımcılar amaca uygun örnekleme metoduyla sürece dâhil edilmiştir.

Araştırma sonuçları benzer durumlarda genellenebilir bir nitelik taşımamaktadır.

Araştırma gönüllülük esasına dayandırılmış ve katılımcıların bilgileri dahilinde ses kayıtları alınmıştır.

Verilerin Toplama Aracının Geliştirilmesi

Araştırmada veriler yarı- yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır.

Nitel araştırmada kullanılabilen bu formda, sorular önceden hazırlanmıştır ve katılımcıdan belirlenmiş seçenekler arasından bir yanıt bulması istenmez.

Bu yöntem ne tam yapılandırılmış görüşmeler kadar katı ne de yapılandırılmamış görüşmeler kadar esnektir, iki uç arasında yer almaktadır (Karasar, 1995:165).

Araştırmacıya bu esnekliği sağladığı için yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Ayrıca katılımcıların vücut dili, yanıtları esnasındaki duraksamaları ve tonlamaları da dikkate alınmaktadır (Bonifas, 2015).

Yarı- yapılandırılmış görüşme formu ile araştırmada katılımcılara esneklik tanınmıştır.

Sorular önceden hazırlanmış olmakla birlikte araştırılan kişilerin de araştırma üzerinde kontrollerinin bulunmasını sağlamak ve araştırmaya belli bir oranda esneklik kazandırabilmek amacıyla görüşme formuna sıkı sıkıya bağlılıktan kaçınılmıştır.

Görüşme formunda 3 açık uçlu soru bulunmaktadır.

Bunlara ek olarak görüşmenin gidişatına uygun şekilde ekstra sorularda sorulmuştur.

Bu sayede konu sınırlandırılmamış ve farklı alanlarda bilgilerde elde edilmiştir.

Verilerin Toplanması

Araştırmadan elde edilen veriler Zonguldak'ın Devrek ilçesinde yaşayan 3 yaşlı bireyle birebir görüşmeler yapılarak toplanmıştır.

Veriler yarı- yapılandırılmış görüşme formu ile katılımcılarla birebir görüşmeler yapılarak ve gözlem tekniğiyle cevap ve davranışlarının orantısı kontrol edilerek toplanmıştır.

Görüşmelerin bir sohbet havasında geçmiş olması görüşmecilerin çekimserliğini azaltmış, daha rahat ve gerçekçi cevaplar vermeleri sağlanmıştır.

Görüşmeler gerçekleştirilmeden önce katılımcılar ses kaydı alınacağına dair bilgilendirilmiş ve kimliklerinin gizli tutulacağı kendilerine bildirilmiştir.

Verilerin Analizi

Veriler öncelikle bilgisayar ortamına aktarılmış ardından betimsel analiz tekniğiyle çözümlenmiştir. Betimsel analiz, kişi, nesne ve olaylara ilişkin temel özelliklerin yazılı olarak ifade edilmesi olarak tanımlanmaktadır.

Veriler görüşülenden elde edildiği şekilde değiştirilmeden alıntılar şeklinde aktarılır.

Betimsel analizin, araştırmacılar için çalışmak istedikleri farklı olgu ve olaylar hakkında özet bilgi elde edebilmeleri için sıklıkla başvurulanan bir yöntem olduğu belirtilmiştir (Büyüköztürk ve ark. 2008).

Betimsel analiz ile birlikte araştırma kendi içinde değerlendirilmekte olup yaşlıların huzurevlerine

olan bakış açılarını anlamak için, katılımcıların verdikleri yanıtlar yorumlanarak araştırma sonuçlandırılmıştır.

Bulgular Ve Yorum

Yaşlıların huzurevlerine karşı olan bakış açılarını incelediğimiz bu araştırmada bu konu hakkında yaşlı bireylerin görüşlerinin alınması amacıyla yapılmış olup bu araştırmaya açıklık getiren aşağıdaki sorular katılımcıya yöneltilmiştir;

1.Aileniz ile olan yaşantınızda sizi en çok mutlu eden şeyler neler? Gerekçeniz ile açıklayınız.

2.Huzurevinde kalan akrabalarınız için neler düşünüyorsunuz?

3.Sizin huzurevinde kaldığınızı varsayalım, neler hissederdiniz?

Katılımcıların sorulara verdikleri cevaplar genel olarak şöyledir;

Gelinim bana oldukça iyi bakıyor ve bu beni mutlu ediyor.

Huzurevleri nasıl bir yer bilmiyorum.

Orada kalanlar için televizyondan gördüklerim kadarıyla dövdüklerini biliyorum, bakımları kötü ilgilenmiyorlar. Burada kendi evimde rahatım iyi.

Ailem beni seviyor ve benimle ilgileniyorlar. **(yaş 68, Kadın)**

2.Katılımcı: Huzurevlerinin kötü bir yer olduğunu biliyorum.

Evlatları anne babalarını istemeyince oraya gönderiyorlar.

Ailemde en çok bana saygı verilmesini ve sözümün onlar için önemli olduğunu bilmek beni mutlu ediyor.

Huzurevinde kalmak istemezdim orada kendi evimde olduğum kadar rahat olamazdım. Saygınlığımı yitirdim. **(yaş 70, Erkek)**

3.Katılımcı: Halim oldukça yerinde. Yaşımız olsa da elden ayaktan düşmedik. Huzurevleri kimsesiz yaşlılar için bir yer. Benim ailem yanımda çocuklarım yanımda.

Onlarla oturup sohbet etmeyi seviyorum. Huzurevinde kalsaydım kendimi çok kötü hissederdim. Orada yaşlılara saygı göstermiyorlar.**(yaş 62, Kadın)**

Görüldüğü gibi görüşme grubumuzdaki yaşlı bireyler huzurevlerine gitmek istememektedirler.

Kendi aileleri içinde kalmak, gerekirse işlerini yaptırabilecekleri insanlardan yardım almak, ama aile ortamlarından, evlerinden, bildikleri ortamlardan uzaklaşmak istememektedirler.

Yapılan başka çalışmalarda ise; “Zorda ve yalnız kalırsam giderim.

Neden gitmeyeyim ki... Kendi yaş grubuyla beraber olmak güzel. Gençlerle konuşacak konu bulamıyorsun. Konuşsan anlaşıyorsun.

Onlar mutsuz, sen mutsuz... İnsan yükü ağırdır.

Niye millete yük olayım.” **Ve** “ Kapımı çalan olmazsa giderim.

Şimdi kendi işimi yapıyorum, kimseye muhtaç değilim. Daha da yaşlanırsam, yalnız kalmamak için giderim. Yalnızlık zor, hatta zor değil çok zor, bana çok zor, başkasını bilmem.

Orada sosyal hayatıma da devam ederim. Yalnız da olmam.

Doktor kontrolü altında olurum hem de.” Cevapları çalışmalarda yer almaktadır.

Görüldüğü gibi gerek bizim yaptığımız araştırmada ve gerekse diğer araştırmalarda birisine muhtaç olmak, yalnız kalmak, istenmeyeceklerini düşünmek, çocuklarının huzurunu bozmaktan korkmak gibi sebeplerle kadınlar ilerleyen yıllarda huzurevine gidebileceklerine vurgu yapmışlardır.

Bu da huzurevlerine ilişkin olumsuz yargıların eskiye göre yok denecek kadar ortadan kalktığını göstermektedir.

Sonuç

Modern toplumun yarattığı farklılaşma süreci içinde ortaya çıkan huzurevleri, ailenin çekirdek aileye dönüşmesi ve ayrıca yaşlı bakımının profesyonel hizmet gerektirmesi, ailenin çalışma hayatı sebebiyle bu hizmeti verememesi sonucunda ortaya çıkmıştır.

Yeni ortamlar yaşlılara son derece güvensiz gelmektedir.

Kulaktan dolma duymuş oldukları bilgiler, onların huzurevi ile ilgili olumlu duygu ve düşünce geliştirmelerini engellemektedir.

Bu sebeple de var olan huzurevi algısını değiştirmenin bir zorunluluk olduğu çok açık bir şekilde görülmektedir.

Toplumda baskın olan stereotipler huzurevlerinin kötü bir yer olduğu üzerinedir.

Bu yüzden yaşlı kesim huzurevlerinin onların saygınlığını azaltacak, bakımlarının yapılmayacağı ve yalnızlığa sürükleneceği korkusuyla huzurevlerine olumlu yönden bakmazlar.

Yaşlılar, toplumumuzda korunması ve acınması gereken bireyler olarak algılanmasının önüne geçilmesi gerekmektedir.

Onların birikim ve tecrübelerinden faydalanmak değerler olarak görülmesine yönelik bir yaklaşım geliştirilmelidir.

Bu açıdan düzenli aralıklarla öğrencilere yaşlı bireylere yönelik olarak sosyal sorumluluk projeleri oluşturulmalıdır.

Yaşlı bireyin huzurevinde kalmayı **“aileden itilmişlik”** olarak kabul ettiği, yetişkin evladın da böyle bir durumda **“sosyal çevre tarafından ayıplanacağı”** kaygısı ile sorumluluk duygusu taşıdığı düşünülmektedir.

Bu konularla ilgili toplumun her kesimine yaşlılık, yaşlılar ve huzur evleri konusunda bilgiler verilmelidir.

Bu çalışmaları sosyal hizmet uzmanları yapabilir.

Kaynakça

Berg, B. L. (2004). Qualitative Research Methods (5. b.). California State University. Bonifas, R. (2015). Dr. Robin Bonifas İle Nitel Araştırma. J. L. Krysik, J. Finn, & E. Erbay (Dü.) içinde, Etkili Uygulama İçin Sosyal Hizmet Araştırması (A. Aykara, & K. Düzyurt, Çev., s. 187-226). Ankara: Nika Yayınları.

Büyükcoşkun, Afet. (1990), Bireylerin Sorunları ve Bakım Gereksinimlerinin Saptanması, Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi

Büyüköztürk, Ş. , Çakmak, E. K. , Akgün, Ö. E. , Karadeniz, Ş. Ve Demirel, F. (2008). Bilimsel araştırma yöntemleri (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.

Danış, M. Z. (2007). "Yaşlılık, Yoksulluk ve Yalnızlık." Bağlı Olduğu Adres: http://www.gebam.hacettepe.edu.tr/sosyal_boyut/yaslilik_yoksuluk_yanlizlik.pdf. (Erişim: 1.05.2019)

Demirsoy, Ali, Nihat Bozcuk. (1997) "Ölümün Evrensel Öyküsü" Geriatri I. , (Ed: Y. Gökçe Kutsal, M Çakmakçı ve S. Ünal).

Erdem, Sezgin , Dolunay Şenol (2017) "Yaşlılık ve Yaşlı Kadınlarda Huzurevi Algısı: Nitel Bir Çalışma" (Erişim Tarihi 1.05.19 <https://dergipark.org.tr/download/article-file/335478>)

İçli, Gönül. (2004). "Huzurevinde Kalan Yaşlılar Üzerine Bir Araştırma." Sosyoloji Araştırmaları Dergisi, Cilt: 7, Sayı: 1, ss. 5-24.

Karasar, N. (1995). Bilimsel Araştırma Yöntemi. Ankara: 3A Araştırma Eğitim Danışmanlık

Oğuzhanoğlu, Nalan, Özdel, Osman (2005). "Yaşlılık, Huzurevi ve Yaşam Yolculukları Bir Psikodrama Grup Çalışması", Türk Psikiyatri Dergisi 16(2):124-132 (Erişim Tarihi : 21.04.19, <http://www.turkpsikiyatri.com/C16S2/yaslilikHuzurevi.pdf>)

Karaca, Feyyaz (2010). "Huzurevinde Kalan Yaşlıların Hayata Bakış Açıları ve Gelecekle İlgili Beklentileri" (Erişim Tarihi: 21.04.19, <https://dergipark.org.tr/download/article-file/197993>)

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2005). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (5. b.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

AİLE HEKİMLİĞİ KAVRAMI VE TÜRKİYE'DEKİ YANSIMALARI

Yeter DEMİR USLU *

Aile hekimi; kişiye yönelik koruyucu sağlık hizmetleri ile, 1. basamak teşhis, tedavi ve rehabilite edici sağlık hizmetlerini, yaş, cinsiyet ve hastalık ayrımı yapmaksızın, her kişiye kapsamlı ve devamlı olarak belli bir mekânda vermekle yükümlü, gerektiği ölçüde gezici sağlık hizmeti veren ve tam gün esasına göre çalışan, aile hekimliği uzmanı veya Bakanlığın öngördüğü eğitimleri alan uzman tabip veya tabipleri tanımlamaktadır (*resmigazete.gov.tr*).

Aile hekimliği modelinin başlıca özellikleri; ulaşılabilirlik, süreklilik, bütüncüllük, entegrasyon ve koordinasyon, kişisellik, aile ve toplumsal yönelim, ekip hizmeti ve savunuculuk, sağlık kaynaklarının etkili kullanımı ve ekip hizmeti olarak sıralanabilir (*Söyleyici, 2010:40-42*).

Sağlık sistemleri; ekonomik sürdürülebilirlik, memnuniyetin sağlanması, sağlık hizmetlerinde kalitenin sürekli olarak gelişimi, global sorunlara (*kronik ve bulaşıcı hastalıklar vs.*), çözüm önerileri getirebilme, erişilebilirlik, demografik dinamikler, ortalama gelir, yaşamı idame ettirebilme gibi nedenlerden dolayı birtakım değişikliklere sürekli olarak ihtiyaç duyabilmektedir.

Global olarak sağlık hizmetleri; teknolojik ilerlemeler, uzmanlaşma gibi faktörlerden de payını alarak, büyük oranda karmaşık bir yapıya bürünmüş, küçük dallara ayrılmış, yüksek ve pahalı teknolojilere bağımlı hale gelmiştir.

Gerek verimli ve etkili bir sağlık eğitimi sunabilmek gerekse de maliyet etkin bir sistemin kurulması amacıyla kişiye yönelik koruyucu hekimlik hizmeti ile 1.basamak tedavi hizmetlerinin entegre olarak sunulması gerekmektedir (*Ünalın, 2004:11-12*).

Aile hekimi; sorumlu olduğu bireylerde, yaş, cinsiyet ve hastalık ayrımı yapmaksızın, 1. basamak sağlık hizmeti veren, temel tıp eğitiminden sonra, uzmanlık alanında en az 2 yıl eğitim görmüş tıp doktorudur.

***Prof. Dr., İstanbul Medipol Üniversitesi Öğretim Üyesi**

Başarılı bir sevk zinciri sürecinin devamlılığı için temel yapıtaşı görevi üstlenmektedirler.

Bu nedenle bireyin doğru uzmanlık dalına ve merkezine sevkini herhangi bir kesintiye uğramadan, eksiksiz bir şekilde sağlanmasında etkin rol oynarlar.

Nitekim, yüksek maliyetler gerektiren 2. basamak sağlık hizmetlerinin de daha etkili ve verimli bir şekilde kullanımını sağlayıp gereksiz bekleme kuyruklarının oluşumunu buna bağlı olarak gelişen hasta memnuniyetsizliğini ve hasta mağduriyetini engellemektedir.

DSÖ'nün verilerine göre; aile hekimlerine yapılan başvuruların **%80-90**'ına sorunun nedenine bakılmaksızın, kesin çözüm getirilmektedir.

Aile hekimleri; bu başvuru sırasında, hastalıkların çoğunluğunu (**%90-95**) tedavi edebilmektedir.

Aile hekimleri 2.basamak sağlık hizmet sunucularına başka bir deyişle hastanelere sevk ettiği **%5-10** oranındaki hastalarını da süreklilik ilkesi gereğince tedavilerini izleme ve takip etme sorumluluğundadır.

2003 yılı itibarıyla **'Sağlıkta Dönüşüm'** programı ile Türk sağlık sistemi yeniden tasarlanıp organize edilmiş, Sosyal Güvenlik Reformu uygulamalarıyla birlikte **GSS** yürürlüğe konulmuştur.

Yapılan değişiklikler sonucu vatandaşların sağlık hizmetlerine olan ulaşılabilirliğine yönelik kolaylıklar sağlanmış ve katastrofik sağlık harcamalarına karşı alt gelir grubu için, mali koruma hususunda iyileştirmeler yapılmıştır (*OECD, 2008:75-87*).

2012 yılı itibarı ile tüm vatandaşların Genel Sağlık Sigortası sistemine dahil olması zorunluluğu getirilmiştir (*Daştan ve Çetinkaya, 2015:9*).

GSS'nin temel politikalarından biri de her türlü koruyucu sağlık hizmetinin uygulanmasının ve yaygınlaştırılmasının sağlanmasıdır.

Hastalıklar ne kadar erken dönemde teşhis edilirse, tedavileri de o kadar kolay, başarılı ve maliyet etkili olacaktır.

Koruyucu sağlık hizmetlerinin yaygınlaştırılması, kaynakların israfını engelleyeceği gibi, hastanelerdeki hasta yoğunluğunu ve uzun bekleme kuyruklarını da hafifletmiş olacaktır (*Top ve Tarcan, 2004*).

SDP öncesi; sağlık ocakları çatısı altında yürütülen 1. basamak sağlık hizmetleri **"aile hekimliği"** olarak yeniden tasarlanmıştır. 5258 sayılı "Aile Hekimliği Pilot Uygulaması Hakkında Kanun'un 2004 yılında çıkartılmasıyla birlikte, pilot olarak seçilen Düzce ilinden başlanarak ve her yıl yeni iller kapsama dahil edilmesiyle aile hekimliği sisteminin ülke genelinde yaygınlaştırılması sağlanmıştır (*Erol ve Özdemir, 2014:16*).

1.basamak hizmet sunumunda yeni bir düzenleme yapılmasıyla birlikte, aile hekimliği ile her hekime bir muayenehane prensibi üstlenilmiş, aile hekimlerinin iş yönetiminde etkin ve sorumluluk sahibi olmaları sağlanmıştır.

Fiziki şartların geliştirilmesi ve çalışma ortamının ergonomik olabilmesi amacıyla gerekli ödeme kalemleri oluşturulmuştur.

2005 yılında ilk olarak Düzce'de pilot uygulama olarak başlayan, aile hekimliği sisteminin ülke geneline yayılması, 5 yılı aşan bir zaman sonrasında 2010 yılı sonlarına doğru tüm illerin aile hekimliğine geçişi ile tamamlanmıştır (*Atasever, 2015*).

Şekil:1 Aile Hekimliğine Geçen İl Sayısı

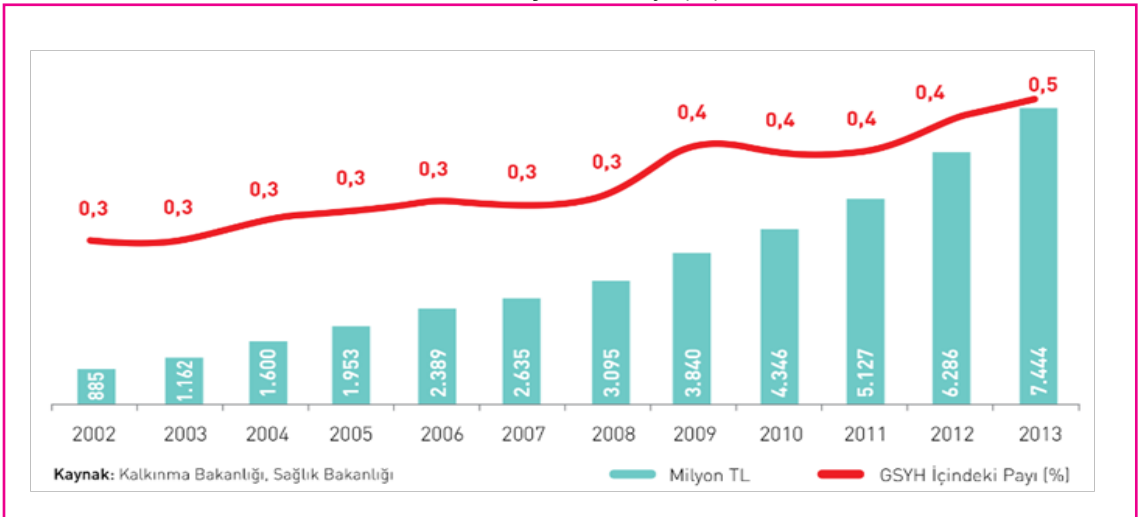
Kaynak: Atasever M. "Türkiye Sağlık Hizmetlerinin Finansmanı ve Sağlık Harcamalarının Analizi", 2002-2013 Dönemi", 2015.

Türkiye’de sağlık harcamalarının hesaplanmasına yönelik faaliyet gösteren çok sayıda kurum bulunmaktadır. Bunların başında Türkiye İstatistik Kurumu (**TÜİK**) gelmektedir.

Diğer yandan sağlık harcamalarının izlenebilmesi için Sağlık Harcamaları İzleme ve Değerlendirme Komisyonu (**SHİDK**) kurulmuştur.

Ekonomik İş birliği ve Kalkınma Teşkilatı (**OECD**) kendi oluşturduğu Sağlık Hesapları Sistemine (**SHS**) uygun olarak sağlık harcaması verilerini üye ülkeleri için analiz ederek yayınlamaktadır (Yılmaz ve Yentürk, 2015).

Şekil:2 Halk Sağlığı ve Aile Hekimliği Hizmetlerine Yapılan Harcamaların GSYH İçindeki Payı (%)

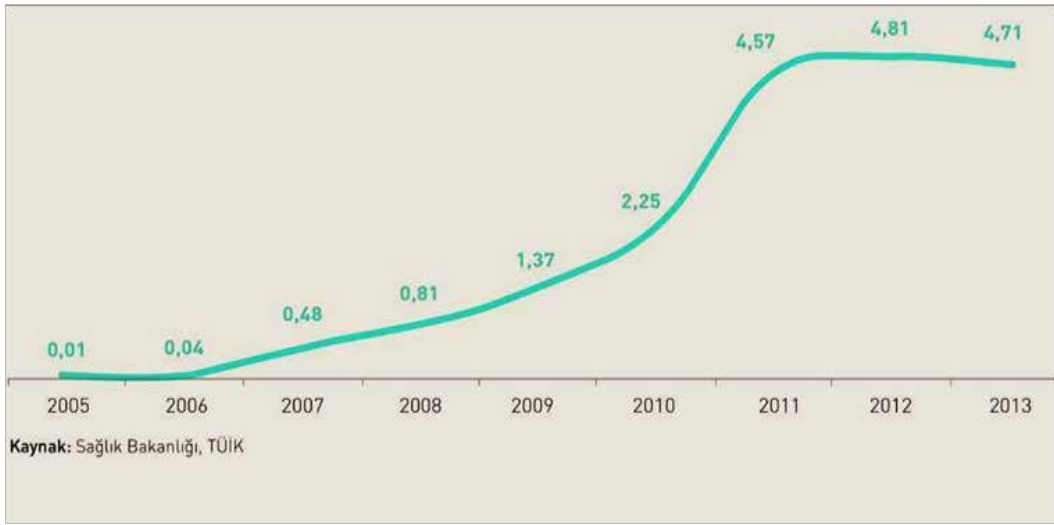
Halk Sağlığı ve Aile Hekimliği hizmetleri için yapılan harcamaların, **GSYH** içindeki payı %0,3'den %0,5'e yükselmiştir (*Kalkınma Bakanlığı, SB, 2014*).

Bu oran gün geçtikçe artmaya devam edeceği ve koruyucu sağlık hizmetlerine verilen önemin artacağı öngörülmektedir.

Aile hekimliği harcamalarının sağlık harcamaları içindeki payı kademeli olarak; bütün illerin aile hekimliğine geçmesi ile birlikte **2013** yılında %4,71 seviyesine ulaşmıştır (*SB, TÜİK, 2014*).

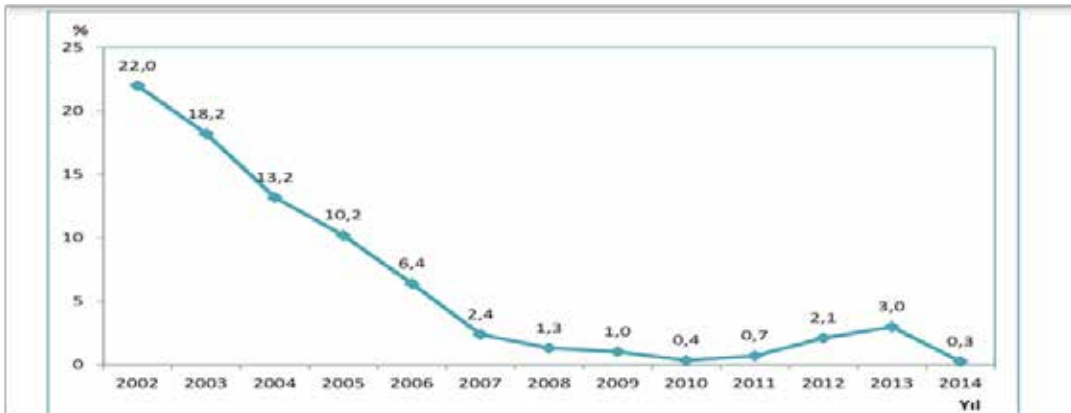
Aile hekimliği sisteminin ülke geneline yayılması sağlık harcamalarında artışa sebep olmasına

Şekil:3 Aile Hekimliği Harcamalarının Sağlık Harcamaları İçindeki Payı, (%), (2005-2013)

karşın bu tür maliyetlerin koruyucu faydaları göz önüne alındığında gerekli ve yerinde harcamalar olduğu bilinmektedir.

Şekil: 4 Yıllara Göre 1. Basamak Kuruluşları Sevk Hızı (SB, %)

Kaynak: Türkiye Halk Sağlığı Kurumu, 2014.

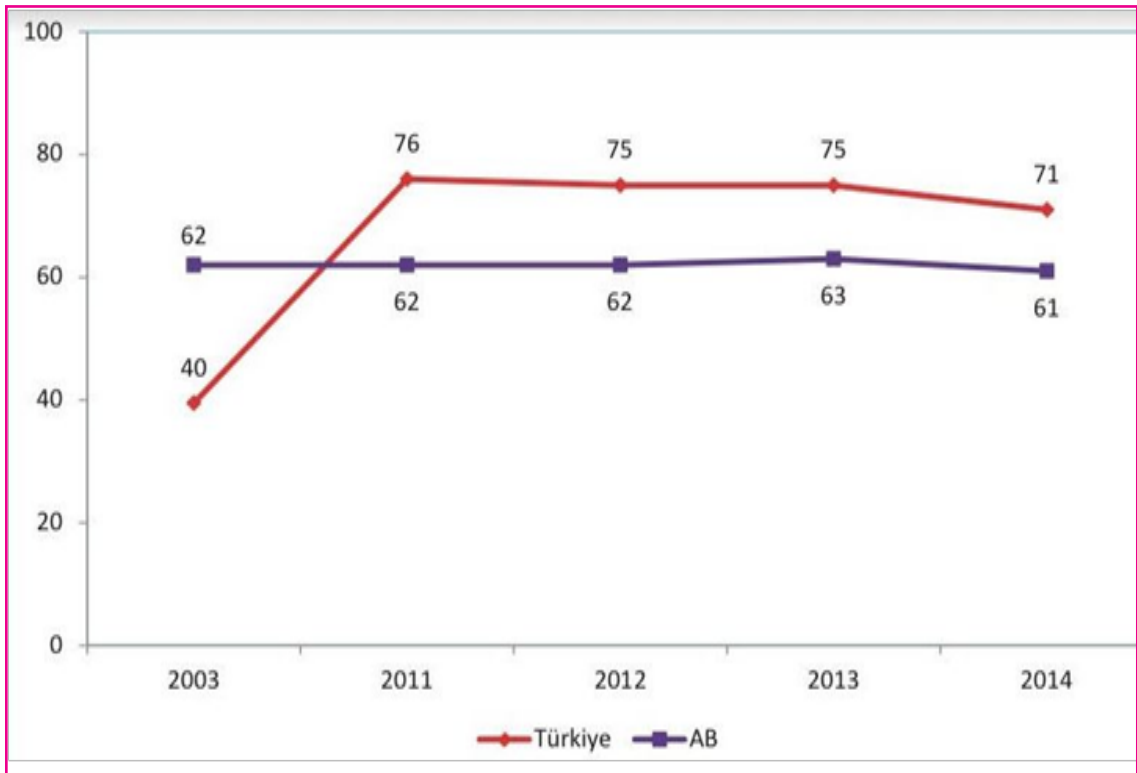
SDP sonrası yıllara göre; birinci basamak kuruluşları sevk hızı 2002 yılında %22,0 iken, 2014 yılında %0,3 olarak tespit edilmiş olup sağlık harcamalarının azaltılması öngörülmüştür.

Aile hekimliği sisteminin güçlendirilmesiyle birlikte ikinci basamak sağlık hizmet sunucularına sevk oranlarının giderek azalacağı buna bağlı olarak hasta yoğunluğunun düşeceği ve bekleme kuyruklarının kılalacağı beklenmektedir.

Sağlık hizmetine ihtiyacı olan hastaların gerekli branştan yerinde ve zamanında hizmete erişilebilirliği sağlanmaktadır.

Sağlık Bakanlığı, sağlık istatistikleri verilerine göre; sağlık hizmetlerinden memnuniyet oranı, **AB** ve Türkiye’de yıllara göre karşılaştırıldığında; **AB** memnuniyet oranı %61, Türkiye %71 olarak tespit edilmiştir (**SB, 2015**).

Şekil: 5 Yıllara Göre AB ve Türkiye’de Sağlık Hizmetlerinden Memnuniyet Oranı (%)

Kaynak: Bulletin of the World Health Organization 2009; 87:271-278, Avrupa Komisyonu Social Climate Report 2011,2012,2013,2014, TÜİK Yaşam Memnuniyeti Araştırması 2014.

AB ülkelerinin toplam sağlık harcamalarının Türkiye’ye oranla fazla olduğu fakat memnuniyet oranlarına bakıldığında Türkiye’nin oranlarının AB ortalaması üzerinde olduğu görülmektedir.

Bu durum Türkiye’nin az kaynak kullanarak sağlık sistemini verimli ve etkili olarak yönetebilmesi ile açıklanabilir.

Genel olarak bakıldığında; SDP memnuniyet araştırmalarıyla ilgili çeşitli eleştiriler getirilmekle birlikte, hasta memnuniyetinin Türkiye’de arttığı bir gerçektir.

Bunun nedeni hastaların istediği sağlık kurumuna başvurabilmesi, **SGK**'lı hastaların tüm kurumlara başvurabilmeleri, yeşil kartla ilgili getirilen düzenlemeler, 1.basamakta aynı hekim tarafından izlenme, bekleme sürelerinin azalması, sevk zorunluluğunun olmaması ve istediği hekimi seçebilme gibi nedenlerdir.

Bu nedenle hem aile hekimlerinin kullanılması hem de toplam sağlık başvuruları **SDP** döneminde artmıştır (*Kılıç, 2013*). Türkiye'de aile hekimliği sistemine baktığımızda;

- Aile hekimliği biriminde yapılan müdahale ve tedavilerin yarattığı maliyetin ikinci ve üçüncü basamak sağlık hizmet sunucularından daha düşük olması,
- Sistemin iyileştirilmesi ve geliştirilmesine yönelik mevzuat düzenlemelerinin devamlı olarak iyileştirilerek revize edilmesi, politika yapıcılarının aile hekimliği uygulaması konusundaki kararlılığı,
- Aile hekimlerinin günümüzdeki çalışma koşullarının ve ücretlerinin birinci basamakta çalışmayı teşvik etmesi,
- Aile hekimine başvuruda bekleme süresinin diğer basamaklara oranla daha kısa olması,
- Ülke genelindeki politikalarda koruyucu sağlığa verilen önemin ve farkındalığının artması
- SDP programı ile başlayan ve hızlanarak devam eden sağlık hizmetlerine artan erişim imkânı
- Ülkedeki tüm nüfusu kapsayan Genel Sağlık Sigortası uygulaması
- Sağlık hizmet maliyetlerimizin diğer ülkelere göre daha düşük ve yönetilebilir oluşu,

gibi faktörler aile hekimliği uygulamalarının ülkemiz genelindeki güçlü yansımalarını temsil etmektedir. Nitekim bu güçlü yönlerin beraberinde geliştirilmesi gereken sağlıkta insan gücünün artırılması, sevk zinciri sisteminin işletilebilir hale getirilmesi, mükerrer muayene ve tetkiklerin denetlenebilir oluşu, aile hekimliği uzmanlığını ve eğitim sisteminin iyileştirilmesi, nüfus başına düşen aile hekimi ve toplum sağlığı uzmanlarının artırılması ayrıca toplumdaki aile hekimi bilincinin oluşturulması gibi durumlarda günümüz politikaları oluşturulurken göz önünde bulundurulması gereken konular arasında yer almaktadır.

Kaynakça

- Söyleyici, T. (2010). "Aile Hekimliği Uygulamasında Hasta Memnuniyet Düzeyi: Denizli Uygulaması", Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 40-42.
- Ünalın, P. (2004). "Aile Hekimliğinin Tanımı ve Temel İlkeleri, Aile Doktorları İçin Kurs Notları", T.C. Sağlık Bakanlığı, 11-15.
- OECD Sağlık Sistemi İncelemeleri Türkiye, (2008):1-132. <http://sbu.saglik.gov.tr/Ekutuphane/kitaplar/OECDKITAP.pdf> Erişim: Mayıs, 2019.
- Daştan, İ. & Çetinkaya, V. (2015). "OECD Ülkeleri ve Türkiye'nin Sağlık Sistemleri, Sağlık Harcamaları ve Sağlık Göstergeleri Karşılaştırması", 5(1):104-134.

- Top, M. & Tarcan, M. (2004). "Türkiye İlaç Ekonomisi ve İlaç Harcamaları:1998-2003 Dönemi Değerlendirmesi", Liberal Düşünce Dergisi, (9):177-200.
- Erol, H. & Özdemir, A. (2014). "Türkiye'de Sağlık Reformları ve Sağlık Harcamalarının Değerlendirilmesi", Sosyal Güvenlik Dergisi,4(1):1-29
- Atasever M. "Türkiye Sağlık Hizmetlerinin Finansmanı ve Sağlık Harcamalarının Analizi2002-2013Dönemi", https://sgb.saglik.gov.tr/content/files/Saglik_Harcamaları_Kitabi/saglik_harcamaları_kitabi.pdf Erişim: Mayıs 2019.
- Yılmaz V, Yentürk N, "Türkiye'de Sağlık Harcamalarına Tarihsel Bir Bakış", 2015, http://stk.bilgi.edu.tr/media/uploads/2015/11/08/saglikHarcamaları_.pdf Erişim: Mayıs 2019
- Resmi Gazete, (2004). Aile Hekimliği Hakkında Kanun, resmigazete.gov.tr
- Türkiye Halk Sağlığı Kurumu, Aile Hekimliği Daire Başkanlığı, 2014.
- Türkiye İstatistik Kurumu, Yaşam Memnuniyeti Araştırması, (2015). tuik.gov.tr Erişim: Aralık 2018.
- Sağlık Bakanlığı, Plan ve Bütçe Komisyonu, Bütçe Sunumu, (2014):1-134, Ankara.
- Sağlık Bakanlığı, Sağlık İstatistikleri Yıllığı, (2015). <http://www.saglik.gov.tr/Eklenti/5119,yilliktrpdf.pdf?0> Erişim: Mayıs 2019.
- Kılıç, B. (2013). "Sağlıkta Dönüşüm Programının Evrensel Kapsayıcılık ve Eşitlik İddiaları Üzerine Bir Eleştiri", Sağlık Düşüncesi ve Tıp Kültürü Dergisi, Sayı: 28<http://www.sdplatform.com/Dergi/732/Saglikta-Donusum-Programinin-evrensel-kapsayicilik-ve-esitlik-iddialari-uzerine-bir-elestiri.aspx> Erişim: Mayıs 2019

NEVŞEHİR DELEGESİ OSMAN REMZİ ÖĞÜT BEY

Emrullah GÜNEY*

4 Eylül Sivas Kongresi adlı bir kitabı inceliyorum .

Nevşehir Delegesi Osman Remzi Bey. 1868’de doğmuş, 1950’de bu dünyadan göçmüş.

Vaiz ve muallim olarak geçindirmiş ailesini.

1934’te Soyadı Yasası çıkınca ,aile Öğüt soyadını almış.

Erzurum Kongresi olsun, Sivas Kongresi olsun, katılan delegelere büyük saygı duyuyorum ben.

Büyük Harp’ten sonra o belirsizlik ortamında, kimin ne yapacağı bilinmezken, harp yitirmiş toplumun ruhsal çöküntüsü sürerken bir Osmanlı Paşası İstanbul’dan çıkıp geliyor Samsun’a, Havza’ya, Amasya’ya, Erzurum’a...O günün koşullarında, lastiklerine çaput basılmış, zor sağlanan benzinle çalışan basit bir otomobilde toz toprak bozuk yollarda Doğu’da ulaşılan son beldede bir Kongre toplanıyor.

Britanya’nın baskısıyla İstanbul Hükümetinin geri çağırdığı Kemal Paşa istifa ediyor.

Artık hiç bir unvanı, rütbesi, yetkisi yoktur.

Sıradan bir sivil insandır O. Çevresindeki resmi görevliler birer ikişer ayrılırlar.

Tek başına kalmıştır. İkamet ettiği evden gördüklerini ömrü boyunca unutmaz.

Kolordu Kumandanı Kazım Karabekir Paşa yaveriyle, korumalarıyla gelmektedir.

Ne için ?

Kemal Paşa’yı tutuklamak için mi?

Derdest edip İstanbul’a göndermek için mi?

Kırılma çizgisi...” **Her şey bitti. İstiklal mücadelesi başlamadan sona erdi.**” Hayır, Karabekir

* Prof. Dr. Emrullah Güney, emrullahgüney@gmail.com

Paşa, selam durur : “ **Paşam, ben, zabitlerim, Kolordum emrinizdeyim.**” İki eski Harbiyeli kucaklaşır. Kemal Paşa gözleri nemli, arkadaşına, zorlukla birkaç söz söyleyebilir ancak.

Erzurum Kongresi yerel bir toplantı özelliği taşıır.

Doğu ve Güneydoğu'dan sınırlı sayıda aydın insan, aşiret reisleri katılır.

Fakat önemli olan o ortamda toplanabilmektir, Kongre'nin aldığı kararlardır.

Eylül ayında Sivas...Bozkırların ayazı başlamıştır. 1912'den beri ardarda süren harplerden bıkmış halk moral çöküntüsü içindedir. İnsanlar artık barış istemektedir, özgür yaşamak istemektedir.

Sivas'ta bir toplantı yapmanın anlamı nedir ?

Erzurum deneyinin verdiği örnek ortadadır. Sivas'taki Kongre için İstanbul'dan, Bursa'dan, Saruhan'dan, Afyon'dan da delegeler gelir.

Bugün biz Erzurum Kongresi'ni, Sivas Kongresi'ni tarih kitaplarından okuyoruz. Bize pek kolay olmuş gibi geliyor.

Ortam ne derece güvenlidir?

Kongre'ye katılanların vatan haini damgası yemeleri de sözkonusudur.

İstanbul resmen işgal edilmemiş olsa da, Hükümet Britanya'nın baskısı altındadır.

Delegelerin tutuklanmaları, idamları, kurşuna dizilmeleri de olasılıklar arasındadır.

Katılan üyelerin işi gücü vardır. Kimisi muallim, kimisi zabıt, kimisi tüccardır.

Ne harcırah ödenir ne ayrı bir ücret. Herkes masrafını kendisi karşılayacaktır.

Nevşehirli Osman Remzi Bey vaiz ve muallimdir. Yaşı da 50 olmuştur.

Sivas'a gönüllü gitmiş olmalı. Hangi yolu izledi? Kırşehir-Yozgat üzerinden mi?

Yaylı araba tutacak parasal gücü var mıydı ?

Sivas'ta nerede kaldı, düzenli bir beslenme sağlanmış mıydı ?

Tartışmalara katıldı mı? Kemal Paşa ile el sıkışıp görüşme olanağı buldu mu ?

Kongre bitince Kayseri üzerinden mi döndü Nevşehir'e ?

Anılarını anlattı mı hoşgeldin diyenlere ? Rum komşularının sinsi dedikodularından etkilendi mi, onlara yanıt verdi mi ?

Yazılı belge bıraktı mı ailesine ?

Önümde 4 Eylül Sivas Kongresi adlı bir kitap var. Kapağında Sivas Mekteb-i Sultanisi (**Lise**) ve önünde Kongre'ye katılanların fotoğrafları.

Kemal Paşa düşünceli, ortada. Rahat görünse de, bacak bacak üstüne atsa da, sıkıntılı olduğu belli.

Britanya mandasını, **ABD** işgalini savunanlar da var çevresinde.

1919 Mayısının sonlarında, Anadolu gergindir. Elaziz Valisi Erkanıharp Miralayı Ali Galip Bey

de Sivas Valisi Reşit Paşa'ya baskı yaparak Kemal Paşa'nın tutuklanmasını ve derhal İstanbul'a gönderilmesini ister.

İstanbul Hükümeti ile yaptığı görüşmeler öğrenilir, karşı harekete geçilir.

Ali Galip Bey ayrılıkçı kümelerden asker toplayarak Kongre'yi basma girişiminde bulunsa da başarılı olamaz ve kaçmak zorunda kalır.

4 Eylül 1919 Perşembe günü başladı toplantı. Riyaset Kürsüsüne çıkan Kemal Paşa konuşmasına şöyle başladı : **“ Muhterem efendiler! Memleketi bu müthiş badireden kurtarmak için yalnız bir kuvvetin temini lazımdır. O da milletin birliğidir. Vatan ve milletin kurtuluşunu gaye bilen zorlayıcı sebepler, sizleri bunca sıkıntı ve engeller karşısında Sivas'ta topladı. Şiğitçe azminizi tebrik eder, sizlere hoş geldiniz demekle bahtiyar olduğumu arz ederim.”**

Karşı koymalar daha ilk saatlerde başlar. Kemal Paşa'nın Reis seçilmemesi için kulis yapılır. Fakat Erzurum Kongresi'nde olduğunca Sivas'ta da Kemal Paşa Reis seçilir. 5 Eylül günü de oturum sürer. 6 Eylül Kurban bayramının ilk günüdür, toplantı yapılmaz.

Sivas Kongresi bir anlamda Ankara'da ilerde toplanacak TBMM'nin bir provasası değerindedir. Erzurum Kongresi'ndeki tüzük ve bildiri daha da geliştirilir. Kongre Genel Kurulu'nun kabul ettiği değişiklik hayati ehemmiyettedir. Cemiyet'in adı artık Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'dir.

“ Heyet-i Temsiliye bütün vatani temsil eder.

Her türlü işgal ve müdahaleyi Rumluk ve Ermenilik kurma gayesine bağlı sayacağımızdan, her türlü işgal ve müdahaleye karşı topyekun (hep birlikte) savunma ve direnme ilkesi kabul edilmiştir. ”

11 Eylül 1919 günü Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti ve Temsil Heyeti artık işbaşındadır.

İstanbul Hükümeti Babıali'de görev yapadursun, ülkenin yönetiminde Heyet-i Temsiliye vardır bundan böyle.

Temsil Kurulu'nda 16 üye vardır.

Zabitlerden miralay ve mirlivalar,

hukukçular,

eski valiler ve mutasarrıflar,

eski mebuslar, eski nazırlar,

din adamları,

öğretmenler yer almıştır.

Sivas Kongresi ulusal bir toplantı, bir kurultay olma özelliği taşır. Orada bir milletin kurtuluşunu hazırlayan kararlar verilmiştir.

Milli Mücadele- İstiklal Harbi döneminde 28 Kongre toplanmıştır. Sivas Kongresi **TBMM**'nin bir provasası değerindedir. Kuvayı Milliye'yi amil, Milli iradeyi hakim kılmak esastır.

108 gün boyunca Sivas, Milli Mücadele Merkezi olmuştur. Kongre Reisi Kemal Paşa böbreklerinden

rahatsızdır. Konuksever Sivas halkı Kepenek suyunu sürekli tazeleyerek Onun rahatlamasını sağlamıştır.

Bu Kongre' nin anlamı büyüktür : Bir anlamda Cumhuriyet'in temeli Sivas'ta atılmıştır.

.....

Osman Remzi Öğüt Bey bir muallim ve vaiz idi. 1950 yılına değin Nevşehir kasabasında yaşadı.

Acaba bir kaymakam, bir belediye reisi, bir mektep müdürü 4 eylül günü ziyaret edip anılarını dinledi mi ?

Bir mektebin muallimi davet edip talebelerine anılarını anlatmasını istedi mi?

Neden resmi makamlar ilgisiz kaldılar ?

Bu ilgisiz kalanlara babam Şükrü Bey (Gezici başmuallim, Zafer,20 Temmuz İlkokulu) ve dayım Ahmet Güney (İbrahimpaşa İlkokulu) de dahildir.

Osman Remzi Bey ,Sivas Kongresi'nden döndükten sonra 31 yıl yaşadı.

Acaba ailesinde Kongre günlerine dair fotoğraf, anı notları var mıdır ?

4 Eylül Sivas Kongresi adlı yayını keşke tüm öğretmenler, öğrenciler, köylüler okuyabilseler. Kayseri Delegesi olarak Nuh Naci Yazgan Bey'i görüyorum.

Kıvrık bıyıkları yüzünü güzelleştirmiş; güvenle bakıyor. Bugün adını taşıyan bir vakıf üniversitesi var.

Nuh Naci Bey, Sakarya Savaşı öncesinde malını mülkünü ordumuza bağışlamış bir cömert tüccar...Tekalif-i Milliye, Cumhuriyet kurulduktan sonra Yazgan ailesine yaptığı yardımların karşılığını ödemek istemişse de O, parayı **TBMM**'ne, Maliye Vekaleti'ne vermiştir.

Ortaokul Türkçe öğretmeni Muharrem Barut'un anı kitabında Nuh Naci Bey öyle anlatılır ki, insan okurken gözyaşlarını tutamaz.

Delegelerin adlarını okuyorum kitaptan...Soluk fotoğrafları var. Hamidiye Harp Gemimizin kumandanı Rauf Orbay Bey , Kafkasya kökenli Bekir Sami Kunduh Bey, General Refet Bele, Hukukçu Raif Dinç Bey, Miralay Kara Vasıf Bey, General İsmail Fazıl (Ali Fuat Cebesoy'un babası), Tarihçi İsmail Hami Danişmend, Eski vali Mazhar Müfit Kansu, Saruhanlı Süreyya Yiğit Bey, Denizli'den Yargıç Necip Ali Küçüka, Borlu Belediye Risi Halil Hamit Mengi Bey, Niğdeli Mustafa Hilmi Soylu Bey, Tarımcı,Mülkiyeli, Muallim Diyarbakirli İhsan Hamit Zülfi Tigröl Bey...Ve toplam 38 üye...

Tozdan dumandan ferman okunmayan, işgal güçlerinin yarattığı korku ortamında, kendini Yunan sayan, aslında Karamanlı Ortodoks Türk olan Nevşehirli gayrimüslimlerin yaydığı dedikodulara aldırmadan, ağır ve zor, sıkıntılı bir yolculuğu göze alarak, taa Sivas'a gidip Kongre'de Nevşehir'i temsil eden **Osman Remzi Bey'i** rahmet ve minnetle anarken, ilgisizliğimizin ağır mahcubiyetiyle ruhundan bizi bağışlamasını diliyorum.

13 Mart 2019, Diyarbakır

ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ “DİSLEKSİ” VE SOSYAL HİZMET

Ebrar AYDOĞAN *

Giriş

Her insanın kendine özgü yetenekleri, ilgi alanları, eksiklikleri ve sorunları bulunmaktadır. Bu farklılıklar ve benzerlikler eğitim sistemi içerisinde de öğretimin bireyselleştirilmesi ve eğitimin birey için kaliteli hale gelmesini ortaya çıkartmıştır. Görsel, işitsel, zihinsel, duygusal, davranışsal ve sosyal yönden herhangi bir sorunu olmayan çocuk, okula başladığı zaman akademik yönden başarılı olacağı kanısına varılır. Fakat başarısızlık durumu ile karşı karşıya kalan çocuk ve ailesi ne yapacağını bilemez. Okulunda başarısız olan pek çok çocuk bulunmaktadır. Başarısızlık durumu ile karşılaşan çocuk arkadaşları, ailesi ve kendisi ile sorunlar yaşamaya başlamaktadır. Bunlar, davranış sorunları, fizyolojik sorunlar ve öğrenme bozuklukları olarak ortaya çıkabilir. Bu bağlamda birey özel eğitim dersleri almak durumunda kalmaktadır.

Özel eğitim Milli Eğitim Bakanlığı'nın Resmi Gazetede yayınlanan Özel Eğitim Kurumları Yönetmeliğinde (2012), Özel Eğitim ve Rehabilitasyon *“Dil ve konuşma güçlüğü, zihinsel, fiziksel, duyuşal, sosyal, duygusal ve davranış problemlerine sahip engelli bireylerin engellilik hâlini ortadan kaldırmak ya da etkilerini en az seviyeye indirmek, yeteneklerini yeniden en üst seviyeye çıkarmak ve topluma uyumlarını sağlamak, temel öz bakım becerilerini, bağımsız yaşam ve mesleki becerilerini geliştirmek amacıyla yapılan çalışmaların tümü”* olarak tanımlanmaktadır. Normal olarak tanımlanan bireylerin yaşamlarına uymakta güçlük çeken, dil ve konuşma

disleksi

**Karabük Üniversitesi İİBF Sosyal Hizmet Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi,
eaydgn96@gmail.com*

bozukluğu, görsel işitsel rahatsızlık, otizm, down sendromu, özel öğrenme güçlüğü gibi tanımlanan rahatsızlıkları kendisinde barındıran bireyler özel eğitim gerektirmektedir. Kurumlarda özel eğitim gerektiren bireylere durumlarına göre bireysel eğitim programları hazırlanmaktadır.

Yaşayan her bireyin birbirinden farklı özellikleri ve ihtiyaçları mevcuttur. Bu ihtiyaçların bazıları mevcut eğitim sistemi içerisinde kolaylık ile karşılanırken bazılarının karşılanması hususunda çeşitli sıkıntılar ortaya çıkmaktadır ve özel düzenlemeler yapılmasına gerek duyulmaktadır. Özel eğitim işte bu noktada devreye girmektedir. Özel eğitim kapsamı içerisinde yer alan özgül öğrenme güçlükleri bu çalışmada odak nokta olup çeşitlerinden okuma bozukluğunun (**disleksi**) tanımı yapıp tanısı ve tedavisinde neler ön planda olmalı ve yapılmalı bunlardan bahsedilmektedir. Ayrıca, bu konuda sosyal hizmet uzmanlarının rollerinden bahsedilmiştir.

Öğrenme Güçlüğü Ve Çeşitleri

Öğrenme güçlüğü ilk kez 1896 yılında Dr. Morgan tarafından tanımlanmıştır. 1930-1940'lı yıllarda tekrar tanımlamalara yer verilmiştir. ABD Ulusal Öğrenme Güçlüğü Komitesi'nin tanımına göre, dinleme, konuşma, yazma, okuma ve matematik alanında sıkıntı yaşanması olarak belirtilmektedir.

Öğrenme Bozukluklarının çeşitleri DSM-IV-TR'de dört başlığa ayrılmıştır:

1. Okuma Bozukluğu (*Disleksi*)
2. Matematik Bozukluğu
3. Yazılı Anlatım Bozukluğu
4. İsimlendirilemeyen öğrenme bozukluğu

Disleksi Nedir?

Bireylerin yazılı anlatımında, imla yanlışlıkları, gramer ve noktalama işaretlerinde yanlışlıklar ve yazılı anlatımında eksiklikler görülmektedir. Gelişimsel olarak okuma bozukluğu disleksi olarak isimlendirilmektedir.

Doğangün (2008), okuma bozukluğunu, insanın ölçülebilen yaşı ve zekâ düzeyi ve kendisine uygun eğitim alışışını ön planda tutulursa okuma seviyesinin beklenen düzeyden yeterince aşağıda olması olarak tanımlamaktadır. Okuma, öncelikle çıkarılan sesler ve harfler arasındaki ilişkiyi anlamak ile başlar. Bu ilişkiyi anlama sonrası birey yazılı olan kelime ve sözcükleri tanıyabilir. Sözcükler, ne kadar çok tekrar edilirse diğerleri ile bütün olarak algılanmaya başlanır, aralarındaki ilişki tanınır ve okuma hızlanır bu sayede düşüncelerde oluşmaya başlar. Birey, okunan yazıyı anlar hale gelir. Birinci ve ikinci sınıfta okuma seviyesi düşük olan ve zorlanan çocuğun üçüncü sınıfta sıkıntısı daha da artmaktadır. Böylelikle çocuk daha da okumaktan soğur, yavaş okur, kelimeleri atlar, harfleri karıştırır. Bunlar okuma bozukluğunun belirtileridir. Okuma bozukluğu ve zekâ düzeyi arasında ilişki bulunmaktadır. Bu ilişki zekâ düzeyinin artmasıyla beraber okuma bozukluğunun fark edilmesinde de gecikme yaşanacağı ilişkisidir.

Disleksi, okurken kelime, harf, rakam ve hecelerde atlamalar, sözcüklerin anlamında sorunlar yaşanması, tersten okunması, metnin anlamını bozma, kelime ve harflerin yerini değiştirme, yavaş ve eksik okuma şeklinde görülen öğrenme güçlüğüdür. Disleksi rahatsızlığı olan çocuklar genellikle okumada yanlışlıklar yapmaktadır. Bu yanlışlıklardan bir kaç harfleri veya sözcüklerin yerlerini değiştirme ya da bunlara yeni harf ve sözcükler eklemektir. Bu yanlışlıklar öğrenilen bilginin hatırlanmasını zorlaştırmaktadır.

Disleksili bireyler normal zekâ düzeyine sahiptirler. Fakat okuma seviyeleri genelin altında yer

almaktadır. Dislektik bireylerde şu özellikler görülmektedir;

a. Okuma bozukluğu: Kelimeler, hece, harf ve rakamları okumada yanlışlıklar yapma, unutma, kelime atlama,

b. İmla bozuklukları,

c. Yazı bozuklukları: harfleri karıştırma, yazamama ve yazdığının okunamaması

Disleksili bireyler boyut ve yön hususunda sağ ve sol taraflarını öğrenmekte sıkıntı yaşarlar. B'leri d ya da p'leri d veya 6'ları 9 olarak yazarlar. Plan yapma konusunda, kurallarda ve programlarda sıkıntılar yaşarlar. İşitsel olarak söylenen ve duyduklarını akıllarında tutamazlar. Harfler ve sesler arasında ilişkide zorluk yaşarlar, okudukları hece, sözcük, kelimeleri ters çevirirler. Buna örnek verecek olursak; en-ne, çok-koç, için-çini gibi. Harf, sözcük, kelimeleri atlarlar, eklerler veya uydururlar. Okumaları yavaştır.

Dislekside Tanı Ve Erken Müdahale

Bireyin yaşamının temeli olan eğitim ve sağlık için erken tanı her açıdan önemli sayılmaktadır. Erken tanının birçok hastalıkların önlenmesinde önem arz ettiği bilinmektedir. Aynı şekilde disleksi rahatsızlığında da erken tanı önemli bir yere sahiptir. Disleksi diğer hastalıklar gibi erkenden fark edilebilir. Bu aşamada en önemli sorumluluk bireyin velisi, çocuk doktorları ve okul öncesi eğitimi veren öğretmenlerine yüklenmektedir. Disleksi rahatsızlığı olan birey oyun oynadığı zamanlarda aile büyükleri yaptığı gözlemler ile çocuklarının durumunu gözlemlemelidirler.

Disleksi de tanı çeşitli testleri uygulamanın yanında ayrıca bireyin metin okurken veya harfleri yazma konusunda sıkıntı yaşadığını gözlemlenmesi üzerine de konabilmektedir. Bu tanıyı koyabilmek için testlerin yanı sıra annenin hamilelik boyunca yaşadığı sıkıntılar, kullandığı ilaçlar, doğum öncesi ve doğum sonrası beslenmesi, yaşadığı kayıplar ve travmalar vs. göz önünde bulundurulmalı ve araştırılmalıdır. Tanı koymada beyinsel rahatsızlıklar, dikkat eksiklikleri, konuşma bozuklukları, yeterli olmayan eğitim olanakları gibi durumlar göz ardı edilmemelidir ve disleksi olduğu ile şüphelenen bireylere gereken önem verilmelidir.

Erken tanı konulması her sağlık sorunu gibi öğrenme güçlüğünde önemli sayılmaktadır. Anne ve babanın çocuklarının yaşlarına göre gelişim farkını gözlemlemesi gerekmektedir. Çoğu aile bunu gözden geçirir, birçoğu da fark etse bile ne yapacağını bilemez, bir kısmı da yanlış yönlendirmeler sonucu geç kalmaktadır. Erken müdahalede ve tanıda okul öncesi öğretmenlerin, eğitimcilerin, çocuk doktorlarının ve ailenin büyük sorumlulukları mevcuttur. Bu sorumluluklara sahip bireylerin durumu erken fark etmesi en önemli adım olmaktadır ve özel olarak bireysel eğitim programı hazırlanmasına ön aşama olmaktadır. Erken müdahale ile çocuğun yaşayacağı olumsuzluklar azaltılmaktadır.

Öğrenme güçlüğü bulunan bireylere kısa sürede tanı konulmazsa, öğrenci başarısında devamlı bir başarısızlık söz konusu olabilir. Yaşıtlarının düzeyinin bir aşama altından geldikleri için motivasyonlarını kaybederler. Böylelikle özgüven problemleri de yaşayabilirler. Okula gitme isteği yok olabilir ve farklı şeyler ile ilgilenmeye başlayabilirler. İstihdam sürecine dâhil olmada sıkıntı yaşayabilir ve aşırı uç gruplara üye olup, kötü davranışlar sergileyebilirler.

Disleksi Tedavisi Ve Eğitimleri

Disleksi (**Okuma Bozukluğu**) tedavisinde müdahale genellikle özel eğitim olmaktadır. Tek bir müdahalenin etkili olduğu bir tedavi bulunmamakla birlikte birden çok tedavi yaklaşımlarının yararlı olacağı göz önüne alınmıştır. Disleksi 'ye yönelik tedavi metotları özel eğitimde kullanıldığı gibi

çocuğa farklı bakış açıları ile öğrenme becerileri kazandırılması, karıştırılan kelimeler, sözcükler ve metinleri kavrayabilmek için veli ile birlikte okumaların artırılması gibi yöntemlerde kullanılmalıdır. Duyusal farkındalığı artırma, görsel açıdan daha iyi öğrenme, algının açılması veya bilginin beş duyu organına hitap edilerek öğretilmesi gibi yöntemler disleksi tedavisinde kullanılan farklı tedavi yöntemleridir. Öğrencinin öğrencilik yaşamında da öğretmenlerinin bu konuda bilinçli olması ve sınavlarını, ödevlerini, eğitim öğretim materyallerini bu öğrencinin tedavisine yönelik uyum sağlama da kullanması gerekmektedir. Disleksinin yanında bireyin başka diğer sorunları tespit edildiğinde de tedaviye dikkat edilmelidir.

Disleksi Yaygınlığı, Görülme Sıklığı

Öğrenme bozukluğunun yaygınlığı konusunda çeşitli araştırmalar yapılmıştır. Öncelikli olarak kız ve erkeklerde görülme oranına bakarsak, 3/2 oranında erkeklerde kızlara oranla daha yaygın olduğu tespit edilmiştir.

Yapılan çalışmalarda, okuma bozukluğu bulunan çocuğu olan anne babaların disleksi riskinin %30-40 erkek çocuklarda, % 17-18 oranında kız çocuklarında olduğuna ulaşmıştır. Öğrenme bozukluğunun çeşitleri diğer başlıklarda anlatılmıştır. Bu çeşitler arasında en çok görülen ve en ilgi odağı olan okuma bozukluğu yani disleksidir. Okuma bozukluğu % 80 oranında diğer öğrenme bozukluklarından fazla mevcut olduğu ve okuma bozukluğunun % 5-17,5 oranında görüldüğü belirtilmiştir.

Disleksinin görülme sıklığı toplumdan topluma değişmektedir. Amerika Birleşik Devletleri Eğitim Bakanlığı'nın yaptığı araştırma da okuldaki öğrencilerin %5-15'inde özel öğrenme güçlüğüne bulunduğu bildirilmektedir. 28 ülkedeki verilerin sonuçlarına göre okuma bozukluğu en az %1 ile Japonya ve Çin'de, en çok ise % 33 ile Venezüella'da görülmektedir. Amerika Birleşik Devletlerinde ise %20 ve üzerindeki çocukta okuma bozukluğu olduğu saptanmıştır.

Sonuç

Öğrenme bozukluklarından olan dislekside, erken tanı ve tedavi önemli sayılmaktadır. Erken tanıda öğretmen, veli ve yakın çevrenin rolü büyüktür. Sosyal hizmet uzmanı, okuma bozukluğunun erken teşhisi amacıyla velileri, toplumdaki bireyleri bilgilendirici seminerler vermeli, farkındalık oluşturmaktadır. Özel eğitim alanında çalışan sosyal hizmet uzmanı, müdahalede bulunurken mesleğinin odağında yer alan **“çevresi içinde birey”** yaklaşımını unutmamalıdır. Müdahalelerinde bu çerçeve ile yaklaşmalıdır. Özel eğitimde disiplinler arası bir yaklaşım ile yaklaşmak gereklidir. Kuruma gelen bireyin davranışlarını, sorunlarının nedenlerini ev ile ilgili yaşamı konusunda meslekler arası bilgilendirmeler olmalıdır.

Sosyal Hizmet Uzmanı/ Sosyal Çalışmacının görevleri Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Kurumları Yönetmeliğinde (2012) şu şekilde belirtilmektedir;

- a. Engelli birey ve ailelerinin sorunlarının çözümünde mesleki faaliyetler yürütmek,**
- b. Özel eğitim merkezinin amacını, faaliyetlerini, hizmetlerini ve işleyişini ailelere ve çevreye tanıtmak,**
- c. Merkeze gelen birey ve ailesinin yararlanabileceği hizmetler hakkında bilgi vermek,**
- d. Kurumdaki bireylerin eğitim, sağlık ve güvenlikleri ile ilgili hizmetlerin verimli olmasına yardımcı olmak,**

e. Kuruma gelen bireylerin ailelerinin aile eğitimlerine gelmelerini sağlamak,

f. Kurumdaki bireylerin, personel ve ailesi ile işbirliğini arttırmaya yönelik çalışmalar yapmak.

Sosyal hizmet uzmanının rolleri şu şekilde belirtilmektedir; aileyi değerlendirmek, sorun söz konusu olduğunda aileyi de müdahaleye katmak, anne ve babanın mevcut sorunla baş etmesindeki yeterlilik düzeyini incelemek. Disleksi tanısı ile gelen bir görüşmede uzmanın tutumu ilk olarak kendisini tanıtmak olmalıdır. Sonrasında aile ile bu durumun değerlendirilme sürecini başlatmada yardımcı olunmalıdır. Aileden çeşitli bilgiler alınmalıdır. Ailenin bu durum hakkında duygu ve düşüncelerini öğrenmelidir. Daha sonra aileyi bu konu hakkında bilgilendirmeli, öneriler sunmalı ve yönlendirme faaliyetlerinde bulunmalıdır. Tedavi sürecinde ve eğitim desteğinde aileyi de içine katmalıdır.

Film Önerisi;

“Her Çocuk Özeldir”, Okuma güçlüğü olan Ishaan'ın, bu sorununun kimse tarafından fark edilemeyip derslerindeki başarısızlığı nedeniyle dışlanmaktadır. Öğretmeniyle tanışması ile açılan yeni hayatına konu edinen bir filmidir. İsminden de anlaşılacağı üzere **“Her Çocuk Özeldir”** ve bizler geleceğimiz olan çocuklarımıza sevgi ve anlayış ile yaklaşmalıyız.

Kaynakça

Amerikan Psikiyatri Birliği (2013). Mental Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı. Beşinci Baskı (DSM- V).

Aslan, K. (2015). Özgül Öğrenme Güçlüğü'nün Erken Dönem Belirtileri ve Erken Müdahale Uygulamalarına Dair Derleme. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi, 1 (2), 577-588.

Demir, B. (2015). Okulöncesi ve İlköğretim Birinci Sınıfa Devam Eden Öğrencilerde Özel Öğrenme Güçlüğü'nün Belirlenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Demirel S. ve Alptekin, K. (2005). Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Kurumlarına Özgü Sorunlar ve Bu Sorunlara Yönelik Çözüm Önerileri. Yayına Hazırlayanlar, Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Hizmetlerine İhtiyaç Duyan Bireyler ve Aileleri, Ankara, Yayın No: 001, 91-110.

Doğan, H. (2012). Özel Öğrenme Güçlüğü Riski Taşıyan 5-6 Yaş Çocukları İçin Uygulanan Erken Müdahale Eğitim Programının Etkisinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.

Doğangün, B. (2008). Özel Eğitim Gerektiren Psikiyatrik Durumlar. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri, Sempozyum Dizisi 62, 157-174.

Gür, G. (2013). Disleksili Bireylerde Erken Tanı Konmasının Önemi ve Disleksi Eğitimlerinde Yurtiçi ve Yurtdışı Uygulamaların İncelenmesi ve Karşılaştırılması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana.

Kaptanoğlu, H. (2016). Sınıf Öğretmenlerinin Özgül Öğrenme Güçlüğüne Yönelik Tutumlarının İncelenmesi ve Bilgi Düzeylerinin Saptanması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Lefkoşa.

Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Kurumları Yönetmeliği (2012). T.C. Resmi Gazete. 28296, 18.05.2012.

Özbeşler, C. (2005). Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Kurumları. Yayına Hazırlayanlar, Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Hizmetlerine İhtiyaç Duyan Bireyler ve Aileleri, Ankara, Yayın No: 001, 83-90.

Özkardeş, O.G. (2012). Türkiye'de Özel Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Yapılan Uygulamalar. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 11(21), 25-38.

Tercan, E.A. ve ark. (2012). Okuma Güçlüğü Yaşayan Çocuklarda Çalışma Belleğinin Fonolojik Depo Açısından İncelenmesi. Türk Psikoloji Dergisi, 27(69), 65-75.

Yargıcı, S. (2005). Özel Eğitime Gereksinim Duyan Çocukların Aileleri ile Çalışan Uzmanların Karşılaştıkları Sorunlara ve Bu sorunların Çözümüne Yönelik Önerilere Genel Bir Bakış. Yayına Hazırlayanlar, Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Hizmetlerine İhtiyaç Duyan Bireyler ve Aileleri, Ankara, Yayın No: 001, 31-44.

REKLAMIN AMAÇLARI

Hazal OĞUZ*

Giriş

İşletmelerin sunduğu ürün ve hizmetlere ilişkin yürütülen reklam çabaları, reklam faaliyetlerinin planlanması, reklam programlarının geliştirilmesi, medya seçimi ve bütçe hazırlanması gibi çok çeşitli aşamalardan geçerek reklam yönetimi süreci içerisinde bütünleştirilmektedir.

Bu süreçler içerisinde en hayati öneme sahip alanlardan birisi reklam amaçlarının belirlenmesidir.

Bu çalışmada birçok ticari şirket veya kar amacı gütmeyen kuruluşun inandığı reklamcılığın beş temel işlevi incelenecektir.

1. Bilgilendirme

Reklamın bir iletişim biçimi olarak yerine getirmeye çalıştığı temel işlevlerin başında bilgilendirme gelmektedir.

Spesifik olarak bir ürün veya kategorinin pazara girdiği zamanlarda yeni ürüne hedef kitlenin dikkatinin çekilmesi, bu ürünün özelliklerinin ve faydalarının anlatılması gibi işlevleri yerine getirmek için bilgilendirme işlevine başvurulur (Tek, 1999: 725-727).

Markanın duyurumunu yapan bu amaç doğrultusunda tüketiciler yeni ürün ve markaların farkına vardığından, marka imajının yaratılması da kolaylaşır.

Aynı zamanda ürünlerin farklı kullanım biçimlerinin gösterilmesi, ürüne dair hizmetlerin tanıtılması, firma algısının yaratılması ve tüketicilerin kaygılarını giderme konusunda da etkin olarak kullanılır (Avşar, vd., 2011: 45-50).

***Ticaret Uzmanı, Tüketicinin Korunması ve Piyasa Gözetimi Genel Müdürlüğü**
hazal.oguz@ticaret.gov.tr

2. Etkileme

Etkili reklam, potansiyel tüketicileri tanıtımı yapılan ürün veya hizmeti denemeye çağırır. Kimi zaman reklamlar birincil talebi etkilemektedir, Birincil talep kavramı ile kastedilen; tüm ürün kategorisi için talep yaratmaktır.

Ne var ki, bundan daha sık bir şekilde reklam ve tanıtım faaliyetleri bir firmanın markası için talep yaratmaya yani ikincil talebi uyandırmayı amaçlar.

Kimi kaynaklarda **“ikna etme”** olarak da tanımlanan reklamın bu amacı, tüketicilerin belli ürün ve markalarla ilgili tutum ve algılarını etkileme ve değiştirme ve o ürün-hizmetleri denemeye ikna etme çabalarını içerir. Bir markaya karşı diğer bir markayı denemeleri için tüketicilere akla yatkın argümanlar (*düşük fiyat, iyi kalite vb.*) ve duygusal çekicilikler sağlamaktadır.

Nitekim, tüketici veya hedef kitlenin ürün hakkında aldığı bilgiyle sahip olduğu kanaatin satın alma kanaatine dönüşmesi için reklamcılığın yaratıcı yönüne ihtiyaç vardır.

Reklam ikna gücü sayesinde toplum üzerinde derin izler bırakabilmektedir (Özkan, 2016: 4-5).

3. Hatırlatma ve Belirginliği Arttırma

Reklam, bir işletmenin sahip olduğu markayı tüketici zihninde canlı tutmayı amaçlar. Reklamı yapılan ürüne ilişkin tüketicilerin bir ihtiyacı hasıl olduğunda, daha önce okunan veya izlenen, rast gelinen reklamın etkisiyle marka, tüketicinin zihnine satın alınacak marka adayı olarak gelir.

Bu durum markanın belirginliğinin artması olarak adlandırılır.

Hatırlatma fonksiyonu aynı zamanda ürünün olgunluk dönemine ulaştığı veya mevsimsel talebin söz konusu olduğu ürünler için (*dondurma, klima vb.*) talebin olmadığı dönemlerde de ürünün ve markanın hatırlanmasını, tüketicinin beyinde/algısında canlı tutulmasını, tüketicilerin bir noktada ürünü düşünür olmalarını sağlamak üzere kullanılmaktadır.

4. Değer Katma

Bu amaç ile reklam ajansları markalara özel bir anlam katma çabası içindedirler. Rakip firmalara göre o markanın daha özellikli, yeni trend, prestijli, belli bir stili olan, kuvvetli ve üstün görünmesini sağlama çabası bu amaca işaret eder.

Shimp'e göre (2007) işletmelerin tüketicilere sundukları ürün ve hizmetlerine değer katmalarını sağlayacak üç yol bulunmaktadır. Yenilik yapma, kalite geliştirme ve tüketici algılarını değiştirme olarak sıralanabilecek bu yöntemler sayesinde reklam algıları etkiler ve o markaya değer katar.

Bu yöntemlerle hazırlanan pazarlama iletişimi o marka için daha stil sahibi ve daha saygın görülmesini sağlar.

Ayrıca, literatüre bakıldığında, reklam harcaması arttıkça reklamı yapılan markanın daha kaliteli olduğu yönünde bir algının oluştuğu sonucuna varan birtakım araştırmalar mevcuttur.

5. Diğer Pazarlama İletişimi Çabalarını Destekleme

Reklamın kurumun diğer satış ve tutundurma çabaları içinde yer alan kupon, çekiliş ve doğrudan satış gibi işlevlerinin amaçlarına yardım etme ve bunları desteklemeye yarayan bu amaç sayesinde reklam dikkati yukarıda sayılan pazarlama iletişimi bileşenlerine çekebilecektir.

Bilgilendirme

- Yeni bir ürünü pazara tanıtmak
- Ürünün faydaları hakkında bilgiler sunmak
- Ürünün yeni kullanım özelliklerini göstermek
- Fiyat değişikliği hakkında pazarı bilgilendirme
- Ürünün kullanımı hakkında bilgi verme
- Ürünle ilgili hizmetleri açıklamak

Etkileme (İkna Etme)

- Marka tercihi oluşturma
- Firmanın markasının tercih edilmesini teşvik etme
- Ürün özellikleri ile ilgili tüketici kanaatlerini değiştirme
- Ürünü denemesi için tüketiciyi ikna etme
- Satış tekliflerine tüketicilerin olumlu cevap vermesini sağlamak

Hatırlatma ve Belirginliği Arttırma

- Ürünün yakın zamanda gerekli olacağını hatırlatma
- Tüketicilere ürünün nereden satın alınabileceğini hatırlatma
- Ölü mevsimlerde ürünü tüketicinin zihninde canlı tutmaya çalışmak
- Ürün ya da markanın farkında olunmasının en üst düzeyde tutulmasını sağlamak

Değer Katma

- Tüketicilerin algılarını etkileme
- Markaların rakiplerine göre daha stil, daha moda, daha üstün görünmesini sağlamak

Diğer Pazarlama İletişimi Çabalarını Destekleme

- Satın alma kararını haklı gösterme
- Çoğunlukla sigorta poliçesi, bilgisayar, otomobil gibi satın alma sıklığı az olan ürünlere ilişkin kararları destekleme

Bu sayede bu bileşenlerin etkililiği artar ve tüketiciler ürünün adını, ambalajını tanıma konusunda daha duyarlı olur. Reklamın bir diğer hayati yönü ise satış temsilcilerini desteklemesidir.

Reklam bir işletmenin ürününü önceden satar. Bu sayede satış temsilcisi potansiyel tüketicileri ile kişisel iletişimde önceden kazanılmış değerli bir tanışıklık sağlamaktadır. Bir başka deyişle reklam satış temsilcilerinin iddia ve vaatlerini daha inandırıcı hale getirmektedir.

Sonuç

Yukarıda reklamın temel ve alt amaçları özet bir şekilde listelenmiştir (*Altunışık, Özdemir ve Torlak, 2004*).

Bir ikna edici iletişim biçimi olarak reklam, sahip olduğu iletişim amacı ile seslendiği hedef kitleler üzerinde, gönderdiği mesajlarla mal ve hizmet hakkında bilgi verme, tutum ve algıları üzerinde etkili olma ve son kertede ise hedef kitleyi işletmenin istediği doğrultuda olumlu bir satın alma davranışına yöneltme çabası içindedir.

Özetle reklamın iletişim etkisiyle tüketiciler üzerinde alıcının bilgi düzeyinde, tutumlarında ve açık davranışlarında görülebilecek birtakım değişimlere yol açması beklenir.

Kaynakça

Altunışık R., Özdemir, Ş., & Torlak, Ö. (2004). Modern Pazarlama. İstanbul: Değişim Yayınları.

Avşar, Z., Elden, M., Çaydere, O., & Bakır, U. (2011). Reklam ve Hukuksal Düzenlemeleri. İstanbul: Geçit Kitabevi.

Özkan, A. (2016). Reklam ve Hukuk; Reklamlarla İlgili Yasal Düzenlemeler ve Reklamların Denetim Yöntemlerinin Değerlendirilmesi. Mengü, S. (Ed.), Reklamı Anlamlandırmak içinde (s.4-5). İstanbul: Derin Yayınları.

Shimp, T. (2007). Integrated Marketing Communications in Advertising and Promotion. 7. Baskı. Mason, OH: Thomson/South-Western.

Tek, Ö. (1999). Pazarlama İlkeleri Global Yönetimsel Yaklaşım Türkiye Uygulamaları. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.

Yüksel, H. (1994). İkna Edici İletişim. Eskişehir: A. Ü. Yayınları No:94.

*20 Mayıs (1931) 'Türk Kooperatifçilik Kurumu'nun
Kuruluş Günü' şirimi ve resim tasarımı (kolaj).*

Türk Kooperatifçilik Kurumu'nun

88. Yılı kutlu olsun.

Nice başarılı yıllara, saygılarımla.

Vedat SADİOĞLU*

TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU

**20 Mayıs 1931'de İstanbul'da kuruldu
'Türk Kooperatifçilik Cemiyeti'dir İlk adı
1948'de bugünkü adını aldı
Türk Kooperatifçilik Kurumu oldu**

**Kooperatifçilikte bilimsel çalışmaları
Kooperatif düşüncesini yayması
Kooperatifliği sevdirmektir amacı
T. Kooperatifçilik Kurumu, Türkiye'nin kurumu
Yararlı ve uzun ömürlü yayınları
Kooperatifçilikle ilgili danışmanlıkları
Eğitim ve araştırma çalışmalarıyla saygılı
T. Kooperatifçilik Kurumu, Türkiye'nin gururu**

**Yurt dışında saygın, yurt içinde başarılı
450 seçkin üyesiyle etkin ve sıra dışı
Türk tarımına hizmettir amacı
T. Kooperatifçilik Kurumu, bir dünya markası**

*Araştırmacı Yazar (vsadioglu1960@hotmail.com)

TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU

20 MAYIS 1931 YILINDA KURULDU

Kuruluş Günü Kutlu Olsun

COOP

International Co-operative Alliance

ÜLKEMİZDE İCA ÜYESİ OLAN KOOPERATİF KURULUŞLAR

1. Türkiye Milli Kooperatifler Birliği
2. Türk Kooperatifçilik Kurumu
3. Pascaç (İşçileri) Kooperatifleri Birliği
4. Türkiye Tarım Kredi Kooperatifleri Merkez Birliği
5. Turky

"Muhalekkak surette birleşmede kuvvet vardır. Kooperatif yapmak, maddi mânevi kuvvetleri, zekâ ve maharetleri birleştirmekdir..."

Mustafa Kemal Atatürk

TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU

KOOPERATİFÇİLİK YAPILANIMIZ VE KOOPERATİFÇİLİK İLE İLGİLİ YASAL DÜZENLEMELERİN ABYE UYUMUNUN SAĞLANMASI İÇİN ÇALIŞMAKTA'DIR.

KARINCA KARINCA

KOOPERATİFÇİ ATATÜRK

Hazırlayan V. Sadoğlu

